

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

Themanummer: Jongeren op eigen benen

Pieter de Regt (18) heeft deze zomer zijn VWO-diploma gehaald. Eind augustus heeft hij zijn zolderkamer in het ouderlijk huis in Barnewijk verwisseld voor een kamer in een studentenflat, vier hoog in de Aa-landen in Zwolle. Hij 'doet' daar de sociale academie. Zijn zus Irma (20) woont al een paar jaar langer in Zwolle. Ze werkt op een kantoor en heeft een leuk appartementje in de binnenstad.

Allebei komen ze regelmatig bij hun ouders thuis. Zo'n beetje om het andere weekend. Ze zijn dus hoogstens de helft van het aantal zondagen in Zwolle. Irma zelfs nog minder, want die is ook dikwijls bij haar vriend in Drontelo. Is dat een probleem? Zo voelen Pieter en Irma het niet. Ze genieten van deze fase van hun leven. Veel vrijheid, boeiende contacten, mobiliteit en afwisseling, een leuke opleiding, een toffe baan, wat wil je nog meer?

Maar hoe gaat het *kerkelijk* met Pieter en Irma en zo veel andere jongeren die in soortgelijke omstandigheden verkeren?

Dit thema-nummer draait om het onderwerp 'Jeugd op eigen benen'. Er zijn in onze kerken enkele duizenden studenten en werkende jongeren, die 'op kamers wonen'. Hoe vergaat het hun kerkelijk? Worden ze goed opgevangen door de gemeente waar ze bij horen? Doen ze daar op een plezierige manier mee?

Wat zijn de knelpunten in het kerkelijk functioneren van deze groep kerkleden? En wat zouden we daar aan kunnen doen? Het leek ons goed deze dingen eens in *De Reformatie* aan de orde te stellen. Veel van onze lezers zullen met de thematiek wel eens op een of andere manier in aanraking komen.

Het aanknopingspunt ligt voor ons in een verhaal van drs. J. van der Wal. Hij koos aan de Theologische Universiteit gemeenteopbouw als specialisatie en schreef aan de hand van een onderzoek in de kerk van Zwolle-Centrum zijn afstudeer-scriptie. Daarin werd een dubbele problematiek beschreven en geanalyseerd:

- hoe kunnen zelfstandig wonende jongeren zo goed mogelijk meefunctioneren in de gemeente waar ze studeren of een werkkring hebben?
- hoe kunnen de bijzondere behoeften worden opgevangen, die ontstaan wanneer op het gebied van één stadsgemeente zich honderden van deze jongeren vestigen?

Ons themanummer opent met een artikel waarin Van der Wal een korte samenvatting geeft van zijn scriptie 'Jeugd tussen wal en schip'. Daarna volgen allerlei bijdragen van medewerkers die de scriptie hebben gelezen. Zij geven vanuit verschillende gezichtshoeken hun commentaar. We zijn blij met deze gezamenlijke bezinning op een stuk gemeenteopbouw.

Zonder de medewerking van de kerk te Zwolle-Centrum en de daar betrokkenen zouden noch de scriptie noch het themanummer denkbaar zijn geweest. Die medewerking verdient alle waardering. We hopen dat met name kerkleden in steden als Zwolle en Groningen het geschetste beeld zullen herkennen als eerlijk en betrouwbaar. We hopen ook, dat overal in het land deze publikatie het meedenken en meewerken van jongeren en ouderen in de kerk zal stimuleren.

M. te Velde

Kerkjeugd tussen wal en schip

Het kerkelijk functioneren van zelfstandig wonende gereformeerde jongeren

Onderzoek 'Jongeren en gemeente' in Zwolle-Centrum

Met de keus voor de studie theologie was voor mij verbonden het voornemen om eens studie te maken van het jeugdbeleid in de kerk. In het kader van mijn specialisatiestudie gemeenteopbouw kreeg ik de kans om met deskundige begeleiding van prof. dr. M. te Velde en drs. J. de Mey een onderzoek te doen naar de relatie tussen zelfstandig wonende jongeren en de gemeente waartoe ze behoren. Een ideaal onderzoeksveld werd gevonden in de Gereformeerde Kerk van Zwolle-Centrum, daar je in die kerk met veel jongeren te maken hebt. De probleemstelling in dit onderzoek was hoe zelfstandig wonende jongeren tussen 17 en 24 jaar functioneren in de gemeente van Zwolle-Centrum. De doelstelling was om een inventarisatie en analyse te geven van de positie van deze categorie jongeren.

Uit het scala van onderzoekstechnieken heb ik gekozen voor een kleinschalig onderzoek om een tendens op te sporen. Aan dit onderzoek hebben 16 jongeren en 5 ambtsdragers meegewerkt. De interviews zijn eind november 1992 bij deze personen thuis gehouden. Zonder hen had dit onderzoek niet gerealiseerd kunnen worden. Ik bedank hen voor de open gesprekken. De interviews zijn gehouden met behulp van vragenlijsten om het analyseren en verwerken van de gegevens te vergemakkelijken.

In mijn afstudeerscriptie *Kerkjeugd tussen wal en schip. Het kerkelijk functioneren van zelfstandig wonende gereformeerde jongeren* heb ik literatuurstudie, een onderzoeksverslag en een confrontatie/reactie aangereikt. Van deze 216 pagina's tellende scriptie zal ik in dit verhaal de resultaten van het onderzoek vermelden die belangrijk zijn voor de relatie tussen jeugd en kerk. Verder wil ik op de concrete punten bouwstenen voor beleid geven zoals ik die verwoord heb in mijn scriptie. Eerst zal ik de situatie in Zwolle-Centrum kort proberen te beschrijven.

De Gereformeerde Kerk van Zwolle-Centrum in vogelvlucht

De Gereformeerde Kerk van Zwolle-Centrum heeft een groot deel van de IJsselstad als werkterrein. Op 16 december 1992 telde deze kerk 1770 leden, waarvan 1241 belijdende (70,1%) en 529 doopleden (29,9%). Deze leden wonen op 923 adressen, dus

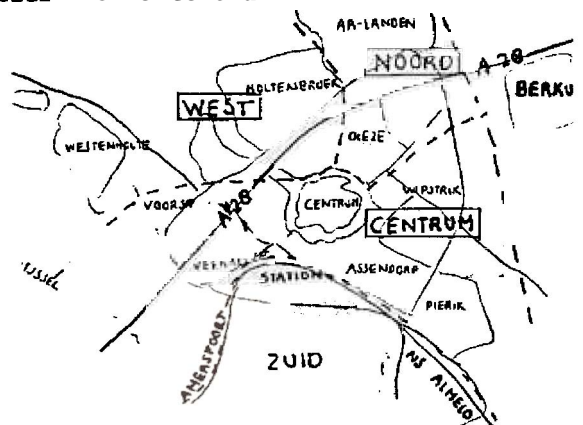
per adres is het 1,9 personen. Deze gemeente heeft een merkwaardige leeftijdsopbouw: 33% van haar leden behoort tot de groep 20-30 jaar. De groep onder de 20 jaar omvat zo'n 30%, de categorie 30-60 jaar 23%, terwijl 13% 60-plussers zijn.

Op zo'n 590 adressen woont iemand zelfstandig. Dit hoge aantal wordt mee veroorzaakt door de vele zelfstandig wonende jongeren. Deze groep is in Zwolle zo sterk present, omdat er uit heel Nederland jeugd daar gaat studeren of werken. Vanaf 1972 zijn er diverse gereformeerde opleidingen naar de IJsselstad gekomen. Vanaf 1987 gaan de GSA, de HBO-V en PABO samen door het leven als Gereformeerde Hogeschool voor Beroepsonderwijs, een opleiding met nu zo'n 700 (full-time en part-time) studenten. Verder heb je er de Christelijke Hogeschool 'Windesheim' en het Hoger Technisch Onderwijs die gereformeerde studenten aantrekken.

Studie en werk wordt gecombineerd in de ziekenhuizen die Zwolle bezit. Voor deze sector komen ook jongeren naar deze stad toe.

Om deze gemeente effectief te bewerken is ze opgedeeld in drie secties, te weten Centrum, Noord en West. Er zijn twee kerkgebouwen, de 'Plantagekerk' aan de Ter Pelkwijkstraat en de 'Opstandingskerk' aan de Esdoornstraat. Drie predikantsplaatsen zijn ingesteld, waarvan er op dit moment slechts een vervuld is. Veel werk wordt in de sectieraden gedaan, zodat zaken 'voorgekookt' op de kerkeraad komen, opdat hij snel en effectief besluiten kan nemen.

Secties Zwolle-Centrum

Zwolle... Foto: Remmelt Knigge

De secties zijn onderverdeeld in wijken, 8 in Centrum, 6 in Noord en 9 in West. Per wijk zijn er 2 ouderlingen en 1 diaken actief. In Zwolle-C. zijn dus **46** ouderlingen en 23 diakenen actief met daarnaast nog drie ouderlingen voor het scribaat.

De categorie jongeren tussen 20 en 30 jaar concentreert zich in de secties Centrum en West (beide ruim 40%). In Noord is hun aandeel slechts 17,5%. Je hebt wijken met veel zelfstandig wonende gereformeerden en je hebt echte gezinswijken. Het maakt voor een ambtsdrager uiteraard verschil welke wijk hij te bewerken krijgt.

Hoofdpijnen van het onderzoek

Het onderzoek heb ik gehouden met behulp van twee verschillende vragenlijsten, één voor de interviews met de jongeren en één voor de gesprekken met de ambtsdragers. Als uitgangspunt voor de schets van dit onderzoek neem ik de eerste lijst. Ik heb gevraagd naar de relatie met en de invloed van ouders en 'thuiskerk' op dit moment, naar de eerste opvang in de IJsselstad. Daarna zijn de kerkdiensten vanuit diverse invalshoeken bekeken; dit gebeurde eveneens met de toerustingsvormen. Heel uitgebreid is de relatie met de wijkouderling, de sectiepredikant en de wijkdiaken aan bod gekomen. De visie op de grootte van de gemeente heb ik ook ge-

peild. Het bezoekgedrag en de inhoud van die contacten heeft een aantal vragen in beslag genomen. Verder zijn gemeente- en wijkavonden, evenals het *Zwols Kerkblad* in beeld geweest. De financiële bijdragen vormden de sluitpost.

De resultaten van het onderzoek

Lidmaatschap

In Zwolle-C. wonen veel gereformeerde jongeren uit heel Nederland. Worden zij lid van de Gereformeerde Kerk van Zwolle-C. of blijven ze lid van de 'thuiskerk'?

Op die vraag heb ik een antwoord proberen te vinden via een GHBO-peiling. Op een enquêteformulier konden de studenten aangeven waar ze van maandag tot en met vrijdag wonen en waar ze kerklid zijn. De situatie in Zwolle-C. ziet er dan zo uit:

GHBO-peiling Zwolle-Centrum

Woonplaats + Kerklid

Zwolle + Zwolle-C.	100 (57,1%)
Zwolle + Niet-Zwolle-C.	75 (42,9%)
Totaal	

Deze peiling wijst uit, dat 43% van de jongeren die wel in Zwolle wonen zich daar niet aanmelden als lid van de Gereformeerde Kerk. Als deze groep dat wel gaat doen krijgt deze gemeente naar mijn schatting zo'n 200 leden extra.

Bijbelstudiewerk

Bij het onderzoek waren **16** jongeren betrokken die wel lid zijn van de Gereformeerde kerk van Zwolle-C. De meesten hebben belijdenis van het geloof gedaan, zodat ze voor hun toerusting naast de kerkdienst aangewezen zijn op bijbelstudiewerk. Hoe is het met de deelname aan het bijbelstudiewerk van deze **16** jongeren?

Deelname bijbelstudiewerk

Jeugdvereniging	2 (12,5%)
Bijbelkring	6 (37,5%)
Bijbelstudie van de HBO-vereniging	2 (12,5%)
Niets	6 (37,5%)

De niet-deelname is omvangrijk, vooral veroorzaakt door negatieve ervaringen met het jeugdwerk in de 'thuiskerk'. De bijbelkringen worden door wie er aan deelnemen ervaren als een stimulans voor het ge-

loof. Tussen de verschillende vormen van bijbelstudiewerk zijn geen contacten op bestuurlijk niveau. De kerkeraad heeft via de Jeugdraad wel contact met de jeugdverenigingen, maar weet weinig van de bijbelkringen.

Meewerkende jongeren

De gemeente van Zwolle-C. heeft voor een eerste kennismaking van een alleenstaande jongere met deze kerk naast de ambtsdragers de commissie KOMOP. Hierin zijn Zwolse jongeren actief onder het motto 'jeugd zoekt jeugd'.

Er zijn tal van jeugdverenigingen en bijbelkringen, zodat jongeren samen bijbelstudie kunnen doen. Het evangelisatiewerk wordt voor een groot deel gedragen door deze jeugd. Via gemeente- en wijkavonden wil de kerkeraad de eenheid versterken, wat voor deze jeugd via de tweede vorm het meest effectief is. De kerkdiensten zijn ook een belangrijke schakel in het je op je plaats weten als jongere, evenals het ambtswerk met z'n facetten. In het verslag van mijn verhaal wil ik enkele opvallende terreinen naar voren halen.

Pastoraat

Een belangrijk terrein in het kerkewerk is het pastoraat.

De samenstelling van de wijken is gevarieerd. Een ouderling kan een gezinswijk hebben, maar ook een studentenwijk. Het aantal adressen ligt tussen de 15,5 en 26 per ouderling. De ambtsdragers zijn in heel verschillende situaties actief.

De wijkgrootte van gemiddeld 20 adressen geeft een hoge werkdruk voor de ouderlingen. Verkleining van wijken is niet mogelijk vanwege een te klein ambtsdragerspotentieel. Er zijn 242 mannen tussen de 30 en 70 jaar bij een totaal van 72 ambtsdragers (ouderlingen en diakenen samen).

De huisbezoeken van de ouderlingen worden door de jongeren gewaardeerd op het punt van interesse voor de eigen persoon. Ook daarbuiten ervaren ze die interesse door belangstelling voor hun leefwereld, door een knipoog of een gesprekje in de kerk en door extra bezoek aan huis. Sommigen treffen het minder: met 5 ouderlingen zijn door 4 jongeren slechte ervaringen opgedaan op dit punt.

Spreken deze jongeren met hun wijkouderling over hun persoonlijke problemen rond kerk en geloof? Voor de helft van de geïnterviewden zijn mensen in de eigen omgeving vrienden, familie, jongeren de eersten bij wie ze daarmee aankomen. Een citaat: 'Ik bedoel dat je je persoonlijke problemen niet direct vertelt aan iemand die je een keer per half jaar ziet'. Er is geen echte relatie, zodat openheid ontbreekt. Voor 2 jongeren is die mogelijkheid er nu wel, doordat het contact goed is of doordat de jongere zelf anders geworden is. Een viertal jongeren

hebben hun problemen aangekaart met teleurstellende resultaten. Een verhaal vermeld ik hier ter illustratie. Deze jongere heeft problemen. Ze deponeert ze bij de eerste ouderling, maar denkt op een bepaald moment 'nou laat maar'. De nieuwe ouderling reageert op haar problemen met 'ik schrik er niet van' en gaat generaliseren. Dit deed voor haar de deur dicht. Helaas heeft ze weinig steun van haar ouderlingen gehad. 'De ene zegt: "daar is de Bijbel", de ander: "ja, nou ja, dat gebeurt hier zoveel". Ze vragen niet echt door. De waarom-vragen stellen ze niet. Ze zijn bang, omdat ze moeten gaan nadenken voor hun gereformeerd zijn. En dat ze vragen tegenkomen waar ze geen kant mee op kunnen.'

De ambtsdragers vertellen van hun kant in het onderzoek, dat ze vaak tevreden moeten zijn met huisbezoek eenmaal per jaar. In speciale situaties heb je extra contacten, wat ten koste gaat van extra contacten met de 'doorsnee-jongeren'. Sommige ouderlingen hebben een keus gemaakt voor eenmansbezoeken om zo meer over de vloer te kunnen komen bij de jeugd; dat lukt dan ook.

De ambtsdragers ervaren de huisbezoeken als geweldige gesprekken waarin de persoonlijke ervaringen rond geloof en kerk echt ter sprake komen. Ze nemen de problemen en kritiek serieus.

Splitsing en de financiën

In het onderzoek is ook aandacht besteed aan de grootte van de Gereformeerde kerk van Zwolle-C. Is de gemeente niet veel te groot? De jeugd reageert verdeeld op de vraag naar opsplitsing. Voor 6 jongeren is dit een zaak zonder prioriteit. Een kleine gemeente functioneert zeker niet sowieso goed. Een citaat: 'Je laat het groot en je gaat er echt aan werken, meer op wijkniveau'. Voor 10 jongeren is de splitsing wel belangrijk. Door de anonimiteit in deze gemeente wordt er veel geëxperimenteerd wat betreft leefstijl onder jongeren in Zwolle. Ze zetten hun relatie met God en met de kerk op het spel. Enkele geïnterviewde jongeren kenden deze situaties in de eigen omgeving.

De ambtsdragers geven aan, dat opsplitsen onmogelijk is: financieel kunnen West en in mindere mate Centrum nooit zelfstandig zijn. De geografische werkwijze geeft veel problemen in deze stad door de vele verhuizingen onder de jeugd. De grootte maakt ook, dat de ambtsdragers weinig idee hebben van het leven van studerende jongeren. Een ouderling vertelde, dat als de kerkeraad zich daarin zou verdiepen hem de schrik om het hart zou slaan.

De bijzondere samenstelling

Het functioneren van de kerk van Zwolle-C. heeft ook financiële consequenties. Nemen jongeren een financieel deel voor hun rekening?

Financiële bijdrage (VVB) aan de kerk van Zwolle-Centrum

niets		5 (31,25%)
minder dan f 50,-	per jaar	0 (0,00%)
f 50,- tot f 100,-	per jaar	2 (12,5%)
f 100,- tot f 200,-	per jaar	3 (18,75%)
f 200,- tot f 400,-	per jaar	5 (31,25%)
f 400,- tot f 600,-	per jaar	1 (6,25%)
f 600,- en meer	per jaar	0 (0,00%)

Het gaat hier om 12 studerende en 4 werkende jongeren. Voor studenten hanteert de kerkeraad een maandbedrag van f 15,-, dus per jaar f 180,-. Neem ik deze tabel dan kom ik via gemiddelde bedragen op totaal f 2600,- van 16 jongeren, dus f 162,50 per persoon, studerenden en werkenden samen. Financieel zorgt de presentie van deze jongeren voor extra druk op de volwassenen, daar de jongeren weinig bijdragen. Soms nog te weinig om de quota te betalen. 'Financieel ben je ze liever kwijt dan rijk', zegt men wel eens.

Relatie met thuis

In de gesprekken met de jongeren heb ik ter introductie gevraagd naar de relatie op dit moment met de ouders en met de 'thuiskerk'. Deze onderwerpen leverden verrassende gegevens op. De meeste jongeren hebben nog veel contact met hun ouders; toch hebben 4 jongeren weinig contact met vader en 2 met moeder. Kijk je naar de inhoudelijke kant van de contacten, dan valt op dat 3 personen met hun ouders niet over kerk en geloof spreken, 2 zo nu en dan en 11 wel. Op de stelling 'mijn ouders hebben een positieve invloed op mijn geloof' kreeg ik 9 positieve reacties. Voor 3 jongeren is er nu geen invloed meer van thuis. De stelling wordt door 4 jongeren veranderd in 'mijn ouders hebben een negatieve invloed op mijn geloof'. Iemand ervaart haar ouders als een blokkade voor haar geloof. Een ander stelt: 'mijn ouders geloven voor mijn gevoel dan, ik weet niet of zij het zo beleven, maar voor mijn gevoel heel erg met normen en regels: als je zo en zo gelooft, dan kom je in de hemel. Een soort belonings-systeem: oorzaak-gevolg. Anders tikt God je op de vingers. Zij geloven op die manier, maar ik kan dat niet. De hele band met God ontbreekt dan.'

Een tweede pijler van de thuisbasis is de 'thuiskerk', dat wil zeggen de gemeente waar de jongeren tot hun vertrek naar Zwolle lid van waren. De helft van deze jongeren heeft daar nog wel contacten, de andere helft niet meer. Wel ervaren ze dat ze tussen wal en schip raken in de 'thuiskerk' zien ze alle leeftijdsgenoten naar elders gaan in verband met studie

Jitse van der Wal

of werk, terwijl je er in Zwolle-C. niet bij hoort. In de 'thuiskerk' doen ze eigenlijk alleen nog mee aan de kerkdiensten. De stelling 'de 'thuiskerk' heeft een positieve invloed op mijn geloof' werd door niemand zonder meer onderstreept. De 'thuiskerk' heeft als invloedssfeer afgedaan.

Conclusie naar aanleiding van dit onderzoek is, dat deze kerkjeugd het risico loopt tussen wal en schip te raken. Een deel van de jeugd heeft problemen met de ouders. Een deel neemt niet deel aan het bijbelstudiewerk. Pastoraat van de ouderlingen is kwalitatief minder dan van predikanten, waardoor de roep om studentenpastoraat klinkt. Jongeren creëren een eigen leefwereld waarin voor andere gemeenteleden weinig plaats is. Veel jongeren blijven lid van de 'thuiskerk', zodat ze in de IJsselstad onbekend zijn. De kerk is in deze vormingsperiode een kerk op afstand. Als jongere kun je zo eenvoudig afstand nemen van kerk en geloof.

Bouwstenen voor integratie

In mijn scriptie heb ik mijn literatuurstudie geconfronteerd met mijn eigen onderzoek. Op de resultaten daarvan heb ik gereageerd met een aantal bouwstenen voor het jeugdbeleid. Hier zal ik die bouwstenen geven die verband houden met de geschetste resultaten van het onderzoek.

Gemeente-visie

Wie met het Woord werkt krijgt in Efeze 4,1-16 een schets van de gemeente als lichaam-in-groei. Christus is het hoofd, die de directie van het hele lichaam zo voert, dat de kerk verder komt in het liefhebben van God en van de medemensen.

Dit groeiproces voltrekt Hij door ieder kerklid als een stuk gereedschap in te schakelen. Ieder werkt met eigen capaciteiten mee aan de groei naar eenheid, ook jongeren tussen 17 en 24 jaar. Daarom is het belangrijk, dat jongeren op hun eigen plaats meewerken aan de opbouw van de kerk. Integratie betekent voor hen, dat er naar hen om gezien wordt en dat ze naar hun mogelijkheden meewerken in de gemeente van Zwolle-C.

Dit groeiproces gaat niet vanzelf goed. Daarom geeft Christus ambtsdragers om dat proces te coördineren en te stimuleren. Ambtsdragers geven leiding aan de gemeente, wat deze jongeren hebben te accepteren om effectief pastoraat mogelijk te maken (1 Pt. 5,5). De ambtsdragers moeten dat door hun werkmethode ook haalbaar laten zijn.

Dit lichaam-in-groei staat in de praktijk vaak onder druk. Vooral gemeenten met meer dan 450 leden kunnen moeilijk echt een lichaam zijn, Zwolle-C. telt 1770 leden. Financieel is opsplitsing echter niet reëel. Centrum en West kunnen zich niet alleen redden. Op personeel terrein zijn er in die secties te weinig potentiële ambtsdragers, zodat daar nu al mankracht geleend wordt van Noord. Zwolle-C. zal om het lichaam-zijn te realiseren duidelijke structuren moeten creëren, vooral op het terrein van jeugdbeleid 16+.

De sectie-methode is een effectieve werkwijze, daar je slagvaardiger en dichter bij de gemeente actief bent.

Attestatie-beleid

De regel in de kerken is, dat 'ieder dient te behoren tot die kerk binnen het ressort van welke hij zijn burgerlijk domicilie heeft' (GA, Amsterdam 1936). De praktijk is dat wijst de GHBO-peiling helder uit dat deze regel flink aan de laars gelapt wordt in de Gereformeerde Kerken.

Jongeren die zelfstandig gaan wonen nemen afstand van thuis, zowel van ouders als gemeente. De eigen levensloop wordt geanalyseerd en door studie of werk komen deze jongeren in aanraking met allerlei visies die eigen keuzes onder druk zetten. Dit identiteitsvormingsproces vraagt aandacht van de kerk. Blijft een jongere lid van de 'thuiskerk', dan heeft hij in Zwolle daar geen steun van, daar de kerk op afstand is en zijn situatie niet direct kent. De invloed van de kerk op zijn leven neemt af, omdat doordeweeks de gemeente geen rol speelt.

Mijn advies is: een student wordt lid in de studentenstad. Op zijn manier kan hij blijven meedraaien in de

'thuiskerk', daar hij daar een bekende is. Tegelijk krijgt hij aandacht in zijn nieuwe woonomgeving. De gemeente is zo veel beter present in de vormingsperiode waarin beslissingen voor heel het leven vallen. Als je op twee plaatsen leeft, moet je er voor zorgen dat je op twee plaatsen bij de gemeente bekend bent.

Op basis van de gemeente-visie en van de praktijk in Zwolle-C. dienen wij in ons kerkverband de regel 'daar waar je woont ben je lid' na te leven. Dit mag geen vrijblijvende zaak worden, zodat een zo goed mogelijke opvang van jongeren gewaarborgd is.

Leerbeleid

Verenigingsactiviteiten zijn vrijblijvend, zodat veel jongeren besluiten niet deel te nemen en zo in een 'gat' terecht komen na de belijdenisdaad. Bovendien splits je de gemeente op in categorieën; ook ontbreekt de leiding van de ambtsdragers, die de gemeente-activiteiten kunnen coördineren en stimuleren.

Knepper heeft in zijn publikatie *Een geestelijk huis van levende stenen* een voorstel gedaan om het bijbelstudiewerk zo op te zetten, dat de deelnemers met het bestudeerde aan de slag gaan in hun leven. Hij kiest voor een aanpak waarin meer deskundigheid is ingebouwd, zoals leiding door een predikant (1), meer kadervorming (2), en een betere integratie van verenigingswerk in gezin en in de gemeente (3). De kerkeraad van Zwolle-C. zou een dergelijk leerbeleid moeten ontwikkelen voor deze groep jeugd. Er kan een project door de jeugd opgezet worden waaraan de jeugdverenigingen, de bijbelkringen en de HBO-vereniging meedoen. Dat project wordt via een brochure in de gemeente verspreid, zodat je deelnemers werft onder gereformeerde jongeren die nergens lid van zijn.

Pastoraat aan (studerende) jeugd

Van de 16 geïnterviewde jongeren zijn er 5 die therapeutische hulp nodig hadden of hebben. Als oorzaken voor het doorbreken van problemen in Zwolle zijn naar mijn idee aan te wijzen:

1. het op jezelf teruggeworpen worden als je zelfstandig gaat wonen. Je analyseert je levensgeschiedenis in een fase waarin je jezelf aan het vormen bent,
2. door studie of werk word je geconfronteerd met ideeën en praktijken die je kritisch doen kijken naar eigen opvattingen en leefstijl,
3. de invloed van het gezin valt weg; tegelijk ga je kritisch tegen 'thuis' aankijken, daar je nu afstand kunt nemen.
4. De relatie met de 'thuiskerk' verdwijnt, terwijl je je in Zwolle-C. nog niet thuisvoelt.

De manier waarop de gemeente van Zwolle-C. het

kerk-zijn vormgeeft bepaalt voor een belangrijk deel het beeld dat deze jongeren zich van de kerk vormen. De zelfstandig wonende jeugd heeft extra pastorale aandacht nodig. Specialisatie in ambtswerk is daarom nodig. In art. 17 K.O. wordt gelijkheid in ambtswerk als regel genoemd, maar het 'zoveel mogelijk' laat ruimte voor specialisatie.

De situatie in Zwolle-C. vraagt m.i. om:

1. ambtsdragers die de leefwereld van deze studerende en werkende jongeren goed kennen,
2. een sterke relatie tussen ambtsdrager en jongere, zodat effectief pastoraal contact mogelijk is. Door de verhuisdrift van jongeren wisselen ze vaak van ouderlingenwijk, zodat telkens nieuwe relaties opgebouwd moeten worden.
3. inschakeling van jongeren om mede-jongeren te bereiken. Er kan groepswork opgezet worden voor jongeren die van de kerk vervreemden of voor personen die door studie of werk in een crisis raken,
4. inschakeling van jongeren in het gemeentewerk, zowel in de wijk, als op andere niveaus.

Als kerkeraad moet je ambtsdragers die de meeste capaciteiten hebben richting jongeren een taak geven in dit jongerenpastoraat. Alle zelfstandig wonende jongeren van 16+ worden geselecteerd uit de ledenlijst van Zwolle-C. De jeugdouderlingen krijgen 15-20 jongeren pastoraal te verzorgen, die voor hun rekening blijven waar ze ook maar gaan wonen in Zwolle-C. In normale situaties zal een jongere die 4 jaar in Zwolle studeert dan 1 keer van ouderling kunnen wisselen. In een stagejaar kan deze ouderling contact blijven houden met 'zijn' jongeren. Het gebeuren in dat stagejaar, met name de relatie met de kerk vraagt trouwens om een apart onderzoek.

De wijken zullen opnieuw ingedeeld moeten worden. Enkele zullen totaal verdwijnen, andere worden kleiner. Met de herordening zullen deze wijken een groter gebied bestrijken. Mijn advies is om tegelijk relaties te leggen tussen jongeren en volwassenen in de wijk. De jeugdouderling moet jongeren op hun verantwoordelijkheid wijzen, terwijl een 'gewone' wijkouderling dit richting zijn adressen doet. Zo werk je aan groei op wijkniveau via twee routes van de jeugd en van de volwassenen.

In Zwolle-C. zou wel nagedacht moeten worden over een extra predikant die tijd en ruimte krijgt voor jongerenwerk. Een andere route is het aanstellen van pastoraal werkers, bijvoorbeeld ambtsdragers, die een deeltijdbaai hebben en de rest van de week in dienst zijn van de kerk van Zwolle-C.

Financieel beleid

De financiële aspecten zijn belangrijk in verband met de realisatie van de beleidsvoorstellen. Als alle

jongeren lid worden in Zwolle krijgt Zwolle-C. er zo'n 200 'slechtbetalende' personen bij. Voor deze categorie worden extra mensen ingezet, zoals een extra predikant en/of pastorale medewerkers. Hiervoor is geld nodig. Het zou nuttig zijn, dat de kerkeraad eens een begrotingsonderzoek laat doen door een HEAO-er om maatregelen te treffen met het oog op de toekomst. De situatie kan dan zo zijn, dat Zwolle-C. maatregelen moet vragen van het kerkverband in de vorm van classicale steunverlening of via fondsvorming.

Ouders

'Zijn de gezinnen lek, dan keert niemand de vloed'. Deze typering van prof. C. Trimp geeft aan, dat de gemeente alleen jongeren kan vasthouden, wanneer ouders werk maken van geloofsopvoeding. Het onderzoek in Zwolle-C. wijst dit ook uit. Moet de kerk de gezinnen niet een handreiking geven voor de geloofsopvoeding? Onder ouders is er vraag naar hulp uit de gemeente. Er zijn cursussen voor ouders opgezet waarin allerlei thema's in het licht van de Schrift en gericht op het christelijk gezinsleven besproken worden. Zo kun je je eigen praktijk toetsten, uitbouwen en corrigeren. De kerk kan niet zonder de gezinnen en de gezinnen kunnen niet zonder de kerk.

Het onderzoek 'Jongeren en gemeente' in Zwolle-C. maakt duidelijk dat de relatie jeugd en kerk op diverse terreinen problemen geeft. Jongeren kunnen zo'n grote stadskerk eenvoudig afstand nemen van kerk en geloof, zodat ze tussen wal en schip raken. De bouwstenen willen een bijdrage zijn om het samen groeien naar eenheid in Christus in Zwolle-C. te bevorderen. De publikatie van de voornaamste punten uit mijn onderzoek in De Reformatie heeft als doel, dat jeugdbeleid niet alleen in Zwolle-C., maar in alle gemeenten van Christus echt aandacht krijgen.

J. van der Wal

Drs. J. van der Wal studeerde in juni 1993 af aan de Theologische Universiteit te Kampen en hoopt binnenkort bevestigd te worden als predikant te Drogeham.
Adres: Tillewei 10, 9289 HC Drogeham.

Jongeren op ezgen benen

In deze bijdrage wil ik, als medebegeleider van de scriptieschrijver, eerst ingaan op de onderzoekskundige status van de scriptie. Daarna zal ik enkele opmerkingen maken die meer over de inhoud van het verhaal gaan dan over de gevolgde techniek.

De status van het onderzoek

Is het onderzoek representatief?

Deze vraag wordt vaak gesteld door lezers van onderzoeken of door lezers die alleen de conclusies en aanbevelingen hebben doorgenomen. Het is zeker een terechte vraag.

Maar niet bij ieder onderzoek is er de tijd en de ruimte om het representatief op te zetten en uit te voeren. Wat dan als blijkt dat het onderzoek niet representatief is? Een reactie zou kunnen zijn: niet representatief, dus voor kennisgeving aannemen en verder niets mee doen.

In het geval van de scriptie van Van der Wal zouden wij onszelf tekort doen als de inhoud bleef liggen. Onder het mom van representativiteit zou dat kunnen, het onderzoek is nl niet representatief. Eenvoudiger gezegd, wat over de jongeren in de scriptie wordt verteld, hoeft niet noodzakelijkerwijze ook te gelden voor de andere jongeren in Zwolle-Centrum. Ook hoeft de gevonden inhoud niet noodzakelijkerwijs te gelden voor andere studentensteden in de gereformeerde wereld.

Oorspronkelijk was het wel de bedoeling een representatief onderzoek op te zetten. Dit is echter ontraden, omdat dat veel meer tijd kost dan in het kader van deze scriptie mogelijk was.

Wat is dan de status van dit werkstuk?

Van der Wal geeft dit zelf weer in de verantwoording: 'het is een beschrijvend onderzoek'. Beschrijvend, dus niet verklarend. Het beschrijft een aantal jongeren en een aantal ambtsdragers.

Als kerkeraad van Zwolle-Centrum moet je daar m.i. iets mee doen. Kerkeraden in andere steden zouden zich eveneens over de problematiek kunnen buigen, het lijkt mij niet voor de hand liggen dat het in andere steden heel anders zou zijn.

De inhoud is dus reëel, zo is het gevonden, zo komt het voor en op deze manier wordt het op onze weg geplaatst. De gepresenteerde aanbevelingen positioneel benaderen dus. Wel heb ik enige reserve bij de aanbeveling over een op te zetten structuur. Enerzijds omdat je op basis van beschrijvende onderzoeken (nog) niet gelijk oplossingen in structurele zin

moet geven zonder dat daar een vervolgonderzoek aan verbonden is. Anderzijds omdat ik betwijfel of het opzetten van een nieuwe instituten wel verstandig is als in de gereformeerde wereld en daarbuiten veel instituten op hun gebruikerswaarde getoetst worden. Wellicht is er op kleinschaliger niveau ook genoeg te bereiken. De scriptie biedt genoeg materiaal daarvoor.

Werkende en studerende jongeren

Een interessante vraag die zich opwerpt is of het pastoraat aan werkende jongeren hetzelfde moet zijn als aan studenten. Van der Wal is daar niet expliciet op in gegaan, dat viel ook niet binnen zijn probleemstelling.

Als je bovenstaande vraag bevestigend zou beantwoorden, zou er dus sprake zijn van verschillende soorten pastoraat. Dan zouden er dus ook belangrijke verschillen moeten zijn tussen studerende en werkende jongeren.

Laten wij eens een paar verschillen en overeenkomsten op een rijtje zetten.

Ik schat in dat werkende jongeren meer regelmaat en duidelijkheid in hun leven hebben. De regelmaat zit dan in het hebben van regelmatige werktijden, hetgeen van studenten nog niet helemaal gezegd kan worden. Het hebben van verplichtingen met een baas tussen 's morgens acht en 's avonds vijf dwingt tot structuur, in elk geval door de week. Ook de vrije tijd zal anders beleefd worden. Een werkende jongere krijgt zijn vrije tijd veel meer afgebakend ter beschikking, een student kan daar veel meer zelf invloed op uitoefenen. Het ligt voor de hand dat de werkende jongere zijn of haar vrije tijd dan ook echt als vrije tijd wil doorbrengen. Met het hebben van iets meer geld dan de student kan dit leiden tot een meer consumptieve houding dan de student.

Hoewel veel werkende jongeren ook nog niet duidelijk hebben waar zij nou precies naar toe willen, denk ik dat zij daar toch verder in zijn dan studenten. Een beroep en werkkring is immers al gekozen en een opleiding is meestal al gevolgd.

Studenten zijn nog niet zo ver, zij liggen eigenlijk een fase achter, vergeleken bij de werkende jongere. Zij oriënteren zich nog veel meer. Is dit wel de goede studierichting voor mij? Past dit in mijn mogelijkheden en bij mijn bekwaamheden?

Daarnaast komt de studerende jongere veel vragen m.b.t. de inhoud van het te leren beroep in aanraking en moet hij of zij ook leren om zelf vragen te stellen. De vragen waar een student mee in aanra-

king komt hebben wellicht dan ook meer een zoekend karakter dan vragen van werkende jongeren. Het is goed om je als ambtsdrager dit te realiseren.

Naast verschillen zijn er de overeenkomsten. Ook veel werkende jongeren zijn nog zoekende. Bevalt dit werk wel? Wordt dit mijn toekomst? En in het weekend is de regelmaat misschien wel ver te zoeken.

Een heel belangrijke overeenkomst is dat beide categorieën in deze levensfase een toekomstige levenspartner zoeken, met alle vreugden maar ook met alle perikelen van dien. Zeker op het terrein van de seksualiteit leven vragen, een ambtsdrager moet zich ook op dat terrein durven begeven.

Wellicht is voor de werkende jongere het zoeken van een levenspartner van groter belang op dit moment dan voor de student. In wezen bevindt de werkende jongere zich in die vervelende situatie, dat hij of zij niet echt bij een herkenbare groep hoort. Je zit tussen de fase van opleiding volgen en een gezin stichten in. Je kunt kiezen voor de jeugdvereniging of voor de mannen- of vrouwenvereniging. Het getrouwd zijn geeft meer duidelijkheid.

Uit het bovenstaande blijkt dat bij overeenkomsten verschillen aan te geven zijn en bij verschillen weer overeenkomsten.

Je kunt vragen van jongeren dan ook heel moeilijk schematiseren in de geest van: dit zijn vragen van studenten en dat zijn vragen van werkende jongeren.

De vragen die in beide categorieën leven, de vragen van de jeugd in het algemeen lijken mij meer voor te komen dan vragen die specifiek bij een groep horen. Kiezen voor verschillend pastoraat lijkt dan ook overbodig, nog afgezien van de vraag of dit wenselijk is.

Wat wel afgeleid kan worden is dat de houding van de ambtsdrager essentieel is. Het staat of valt met de vraag of de ambtsdrager kan luisteren en zich kan inleven in de wereld van diegene bij wie hij op bezoek is. Dat is het algemene van pastoraal werk, bij welke categorie, bij welke leeftijd dan ook.

Lid zijn in Zwolle

Van der Wal snijdt een wezenlijk probleem aan als hij de gevonden 43% studenten introduceert die wel in Zwolle studeren, maar kerkelijk niet in Zwolle zijn ingeschreven. Hij sluit zich dan vervolgens bij het beleid van de kerkeraad aan, wat er op gericht is deze jonge mensen toch te laten inschrijven.

Dat lijkt een verstandige zaak, ook al is vantevoren in te schatten dat dit organisatorische en financiële consequenties zal hebben.

*Eén van de plaatsen waar werk en studie worden gecombineerd.
Foto: Remmelt Knigge*

De kerkeraad van Zwolle-Centrum zou m.i. vanuit de thuiskerken van iedere student de gegevens moeten krijgen. Dit is beter dan dat de GHBO deze levert. Ook de GHBO krijgt niet alle verhuizingen door, daarnaast is het de vraag of een school dit soort gegevens aan derden mag verstrekken.

Als de thuiskerken deze gegevens kunnen en willen leveren, zal dit, na aansporing van de jongeren dus kunnen leiden tot een groot aantal extra inschrijvingen, met alle gevolgen van dien.

De grote winst hiervan is dan wel dat een, min of meer, latent probleem nu manifest is geworden, het is zichtbaar geworden en het vraagt om een aanpak. Er is dan bewust voor gekozen er zoveel mogelijk aan te doen om jongeren niet tussen wal en schip te laten vallen. En als een kerkelijke gemeente bang is dat zij financieel e.e.a. niet op kan vangen, dan moeten de bijkomende kosten inzichtelijk gemaakt worden. Hierna moet dan als dat nodig is, het kerkverband maar bijspringen.

Wij hebben er met zijn allen toch ook belang bij dat de zelfstandig wonende jeugd goed opgevangen wordt.

Jeugdambtsdragers en jeugd-potentieel

Van der Wal legt veel nadruk op het pastoraat aan

jongeren, hij wil dat een aparte plaats geven in de gemeente. Hierboven heb ik al aangegeven dat ik van structuurveranderingen niet zoveel verwacht, eerder zie ik heil in het aanstellen van ambtsdragers die een antenne hebben voor de jeugd.

Van der Wal laat dezen in de kerkeraad aanwijzen. Het lijkt mij zinniger om, als je toch overgaat tot het aanstellen van jeugdambtsdragers, dit in de verkiezingsprocedure mee te nemen.

Waarom dan niet een jeugddouderling en een jeugddiakon door de gemeente laten noemen en kiezen?

Als laatste valt het volgende op. De jongeren geven in de interviews aan best wat te willen doen voor anderen. Als je er ook nog in slaagt om de rest zich in te laten schrijven, dan ontstaat hier een enorm potentieel en een arsenaal aan jonge krachten. Dit moet benut kunnen worden.

Als je hiertegenover zet dat de vergrijzing toeneemt, uiteraard ook in de kerk, dan moet je concluderen dat hier kansen liggen.

Meer vergrijzing betekent meer eenzaamheid en ook meer hulpvragen. Het overheidsbeleid dat er op gericht is mensen meer en langer thuis te laten blijven werkt hier ook aan mee.

Het gereformeerde volksdeel heeft het antwoord op de vergrijzing nog niet klaar. Zowel op landelijk niveau moet men dit antwoord schuldig blijven, als ook op plaatselijke kerkelijk niveau.

Bij wijze van spreken liggen er aan de ene kant van de stad vragen om hulp, die zullen toenemen en aan de andere kant van de stad een enorm potentieel aan krachten. Hier liggen voor diakonen echte uitdagingen om deze vragen en krachten bij elkaar te brengen.

J. de Mey

Drs. J. de Mey is sector-direkteur HBOV van de GHBO te Zwolle.
Adres: Wolverstraat 26, 8091 KM Wezep.

Richting pastoraat

Welkom?

Uit het onderzoek van Van der Wal wordt duidelijk dat er veel mensen zijn die willen dat de jongeren in de Zwolse situatie hun attestatie in de 'thuiskerk' laten. Dat klinkt me in de eerste plaats niet ai te gastvrij in de oren, daarnaast doorkruist dit idee het proces van zelfstandigwording van de jongere, verder zal de jongere zich nergens meer echt thuis voelen. Dit zijn belangrijke zaken voor jongeren-pastoraat. Het gevoel hebben dat je ergens thuishoort, zelfstandig kunnen worden, ook in het maken van keuzes in de kerk. Misschien kan voor geld en bemoediging een beroep gedaan worden op de zuster kerken. Misschien is het dan mogelijk om een pastoraal medewerker aan te stellen voor de begeleiding van deze jongeren. Ze zijn er belangrijk genoeg voor.

Jeugd nodig?

We geloven wel dat de jeugd de kerk nodig heeft, en hoe... Maar nu de vraag andersom. 'Wat zou er gebeuren als er helemaal geen jongeren meer in de kerk zouden zijn?'

Ik moet eerlijk zeggen dat ik het een beetje benauwd krijg van deze vraag. Ik ben bang dat er weinig zal veranderen. Ik ben bang dat er alleen wat problemen minder zullen zijn. We zijn met z'n allen bezig om het de jongeren naar de zin te maken, daar wordt echt serieus werk van gemaakt. Daar is niks mis mee. We proberen het leuk en aantrekkelijk te maken voor de jongeren in de kerk. We bedenken hoe we jongeren in kunnen schakelen (in ons programma?), we zoeken naar leefbaarheid (binnen onze grenzen?), we zoeken naar een plaats voor jongeren (binnen wat wij bedacht en opgebouwd hebben?).

Maar waar hebben wij de jongeren echt voor nodig? Zouden we ze echt missen? Welk deel van het Lichaam vertegenwoordigen zij?

Ik merkte dat ik schrok van deze vragen bij mezelf. Een lichaamsdeel dat je kunt missen als kiespijn?

Wisselwerking

Ik denk juist dat de kerk de jeugd zo ontzettend nodig heeft, het contact met de jeugd is het contact met de toekomst, om niet vast te roesten, om verder te gaan op de weg, om ingezakte puddingen weer veerkracht te geven. Natuurlijk, de richting die de kerk gaat is geheel in handen van Christus. We hebben daar toch ook een verantwoordelijkheid in. Jongeren hebben een neus voor verfrissing en nieuwe

Eigen leefstijl... Foto: Rammelt Knigge

ontwikkelingen, het is van belang ook die neus te gebruiken.

Ik denk ook dat de jeugd de kerk hard nodig heeft, het contact met de kerk is ook het contact met het verleden, om niet op hol te slaan, om hun eigen identiteit te vormen, om te leren kiezen, om losgeslagen enthousiasme te begrenzen.

Het lijkt me een uitdaging om van deze wisselwerking onze kracht te maken.

In de scriptie wordt jammer genoeg nergens gebruik gemaakt van de kansen die het biedt om zoveel jongeren in de gemeente te hebben. Ook nog jongeren die veelal met een opleiding bezig zijn rond het omgaan met mensen. Wat een kansen voor gemeentebouw, voor evangelisatie, levendigheid, en een bruisende uitstraling naar andere gemeenten als al deze jongeren zich verspreiden over de rest van het land!

Eigenheid

Jongeren creëren volgens de scriptie (201) een aparte leefwereld waarin voor andere gemeentelieden geen plaats is. Is er in de gemeente plaats voor de eigenheid van de jongeren? Ja, het is duidelijk dat plaats maken voor iets of iemand bijna altijd ten koste gaat van een stukje plaats van jezelf. Dat is

vaak niet zo eenvoudig. Dan moet je een stukje van je eigen plaats inleveren. Zijn we echt bereid om dat te doen? Ik geloof dat het een teken aan de wand is wanneer je bij jongeren niet meer welkom bent. Als jongeren alleen nog op zichzelf willen zijn, als jongeren alleen nog bij elkaar hun vorming gaan zoeken.

Kracht

In de scriptie vond ik ook het volgende citaat: 'Je zoekt geen kerk die past bij je karakter, maar je werkt met je karakter aan deze kerk.' Een prachtige uitspraak waar ik ook graag mee in wil stemmen. Toch wil ik er nog een vraag bij stellen: 'Is er dan in de kerk ruimte voor alle mensen, wie ze ook zijn? Voor onstuimige jongeren, kritische mensen, mensen in psychische nood, zeurkousen, over-enthousiastelingen, zwak-begaafden, vernieuwers en conservatieven?' Het gaat hier om de vraag of de kerk in z'n huidige manier van functioneren niet al vooraf selecteert. Het zou fijn zijn als deze groepen mensen met elkaar in contact bleven. Daar kan iets prachtigs uit groeien, als niet iedereen vooraf hetzelfde hoeft te denken. Het geeft kracht aan als we met z'n allen blijven zoeken in gesprek en in gebed. Dat heb ik ook van die uitspraak begrepen.

Jongeren apart?

De scriptie geeft aan dat er een apart jongeren-pastoraat zou moeten komen in juist de Zwolse situatie. Ik denk dat dit voor de situatie in Zwolle de juiste oplossing is. Wel wil ik wijzen op enkele risico's. Als de jeugd buitenbeentje is, bestaat het gevaar dat de jeugdpastorale medewerkers ook buitenbeentjes worden die verantwoordelijk gemaakt worden voor de problemen die de jeugd opleveren. De kerkeraad in Zwolle zal er voor moeten waken dat de verantwoordelijkheid voor de jongeren niet op enkele schouders gaat neerkomen. Ieder zal zich hiervoor verantwoordelijk moeten blijven voelen. Integratie zal hoofddoel moeten blijven. Het gevaar van eilandvorming is reëel aanwezig. Hierboven schreef ik al dat de jeugd de ouderen juist zo nodig heeft, en andersom.

Vaste begeleiding

Verder zijn er aanbevelingen in de zin van vaste begeleiding voor de jongeren ondanks verhuizingen binnen de stad. Dat lijkt me een goede zaak, trouwens niet alleen voor jongeren. Ook voor 'gewone' gemeenteleden is het niet goed om elk jaar een andere ambtsdrager op de stoep te krijgen. Dit is broodnodig voor het persoonlijk contact wat kan ontstaan tussen ambtsdragers en gemeenteleden.

Pastoraat

Het doel van de zorg voor jongeren ziet er als volgt uit: Jongeren moeten de fakkel van de Waarheid le-

ren dragen, net als alle andere gemeenteleden. Ze dragen die al sinds hun geboorte, net als alle andere gemeenteleden en ze zullen dat ook net als alle andere gemeenteleden steeds weer moeten leren. Bij dat leren hebben we als gemeenteleden elkaar nodig, dat is mijn bezwaar tegen apart pastoraat voor jongeren. De wederzijdse beïnvloeding is van groot belang voor de zuiverheid en de dynamiek in een gemeente.

De richting is duidelijk: God in liefde leren kennen en steeds meer leren vertrouwen dat Hij doet wat Hij beloofd heeft, zodat we Hem steeds beter leren dienen in de gemeente. Daar hebben we elkaar hard bij nodig. Dat geeft de richting van onze activiteit aan. Dat geeft aan dat we met elkaar onderweg zijn. Deze woorden, kennen, vertrouwen en dienen staan centraal in het jongeren pastoraat. Het woord dat daar steeds als activering onder blijft liggen is 'Leren'. Het is duidelijk dat dat nooit ophoudt. Een blijvend proces wat dynamisch en levend is en trouw blijft aan de leer.

Leermiddelen

Middelen staan in dienst van de doelen. We zullen ons moeten realiseren dat kinderen en jongeren onder andere leren geloven *door middel* van de ouders, ambtsdragers, dominees, jeugdleiders etc. Je bent dus zelf het leermiddel. Realiseer je dat je in dienst staat van het leren geloven van de ander. Dat zal iets zeggen over de verhouding tussen jongeren en ouderen. God wordt in de bijbel vergeleken met een Vader. Het beeld wat een kind en de jongere van God krijgt wordt dus ondermeer gevormd door dat wat zijn vader en andere ouderen hem voorspiegelen. Dat beeld wat de jongere van de ambtsdragers, jeugdleiders, docenten, dominees, krijgt, zal dus sterk meespelen in de vorming van het beeld dat de jongere zich vormt van God. De ambtsdrager, jeugdleider, ouder zal vertrouwd moeten zijn voor de jongere.

Zelf leerling

Elke oudere die omgaat met jongeren is ook zelf leerling. Het is belangrijk dat de jongere dat ook aan die oudere kan merken. De oudere zal bij zichzelf na moeten gaan of hij nog echt leerling wil zijn! Hoe leren wij onze God als onze Vader kennen? Dat heeft van alles te maken met bijbelstudie, gebed, gesprekken, preken. Ik ben er langzamerhand van overtuigd dat deze zaken plaats moeten hebben in gemengde groepen, wat betreft leeftijd en geslacht. Voorwaarde is dat we goed naar elkaar willen luisteren, dat we zorg hebben voor elkaars vragen en moeiten, zonder oordeel. Dat we elkaars inbreng respecteren, elkaar serieus nemen, dat we elkaar begrijpen.

Dat geeft vertrouwen in elkaar. Het gaat hier om de

manier waarop God wil dat wij met elkaar omgaan. Innerlijke ontferming, goedheid, nederigheid, geduld, etc. Daar spreekt een rust uit, daar spreekt ook een luisterhouding uit die de tijd neemt om te luisteren naar de bedoeling van de ander. Daar zit geen oordeel in, maar ontferming, zoals Christus zich ontfermt. Wat een prachtig woord is dat! De bijbel staat vol met allemaal van dit soort termen als vruchten van de Geest, allemaal termen die iets te zeggen hebben over de relatie die wij als gelovigen met elkaar moeten hebben. Dan kunnen we ook samen vorm geven aan het dienen van de Here. God vraagt van ons om elkaar te dienen. Daarin is hij gediend. Jongeren kunnen een belangrijke plaats innemen in de gemeente die dienend wil zijn. Hier liggen grote kansen voor Zwolle. Daar is veel ruimte voor nodig om te experimenteren.

Persoonlijk contact

Het meest belangrijk in pastoraat is het persoonlijk contact, dat blijkt ook weer uit de uitspraken van jongeren in het onderzoek. Persoonlijk contact hebben met anderen stelt hoge eisen aan je zelf en aan je zelfkennis. Wil je echt begrijpen, echt waarderen? Heb je echt ruimte voor vragen, twijfels, kritiek, emoties, experiment en dan dus ook tijd voor begeleiding. Kun je gewoon jezelf zijn?

Het blijkt dat jongeren vaak maar een klein beetje, maar dan wel echte, aandacht nodig hebben om zich te kunnen geven. Vraag jezelf eens af of je echt en eerlijk bent tegenover jezelf... Dat heeft direct te maken met je relatie met God. Die ziet echt alles! Jongeren hebben begrip voor je zwakheden en je beperkingen. Laat je kennen!

Dick Mostert

Drs. D.S. Mostert is docent aan de GHBO te Zwolle.
Adres: Hogenkamp 89,8051 MB Haïtern.

De wal keert het schip!

Mij is gevraagd een korte impressie tegen de achtergrond van mijn boek *Absalom, mijn zoon, mijn zoon!* te schrijven. Graag voldoe ik daaraan, terugdenkend aan de strijd om het kerk zijn van mijn Amsterdamse jaren in een kleine gemeente met verhoudingsgewijs veel studerende en minder werkende jongeren (waar de eigen jeugd door het kleine getal gemakkelijk tussen wal en schip valt). Ik schrijf nu vanuit de zo andere situatie van een gewone, grote Randstad-gemeente met veel man- en vrouwkracht, veel jongeren en (te) weinig studenten. Ik besef nu de ideale omstandigheden van een gemeente, hoe groot ook, met een gezonde leeftijdsopbouw.

De studie *Kerkjeugd tussen wal en schip*, geschreven door J. van der Wal, in het vak gemeenteopbouw wil opbouwend zijn. De kritiek op het beleid van de kerkeraad, zoals in deze scriptie verwoord, is bescheiden en mild getoonzet. De inventarisatie is waardevol. Spelend met de naam van de schrijver en denkend aan een andere titel (*Het kerschip biedt behouden vaart*, H.J. Schilder) kwam ik tot het opschrift voor mijn opstel: *de wal keert het schip*.

Deze uitdrukking betekent volgens Van Dale's Groot woordenboek van de Nederlandse taal:

de (natuurlijke) omstandigheden verhinderen een verdere (ongewenste) ontwikkeling ofwel de voortzetting van een handeling.

Uit de studie blijkt: er zijn natuurlijke omstandigheden (nog meer studenten dan nu al het geval is, wanneer alle in Zwolle wonenden hun attestatie inleveren) en er is een ongewenste situatie (moeilijk pastoraat). Mijns inziens blijft de studie in de aanbevelingen aan het slot bij een aantal aannames staan

die geen vast gegeven meer mogen zijn. Wanneer bepaalde factoren niet onder radicale kritiek komen, zijn alleen correcties in de marge mogelijk. Dat lijkt mij een volstrekt onvoldoende winst van de bijdrage die het vak gemeenteopbouw zou kunnen bieden.

Kerkverlating

Kerkverlating lijkt weinig aan de orde, als het over de zelfstandig wonende jongeren in Zwolle-C. gaat. 'De kerkgroei door toelating van buiten de GKN en de kerkverlating zijn niet spectaculair' (p. 107, cursief EAdB). Het aantal kerkverlaters is evenwel 33 zegge en schrijve: drieëndertig personen in vier jaar (p. 105). Gelukkig vinden we aan het eind toch de conclusie: 'De (tendens tot) kerkverlating vraagt om opvangmaatregelen in Zwolle-C.' (p. 161). Maar hoe moet een overbelaste kerkeraad tot nieuwe maatregelen komen? Is er nog creativiteit en flexibiliteit?

Zwolle-Centrum ondergaat hetzelfde lot als de meeste kerken in de grote steden. Het lijkt op de ontvolking van het platteland en de verstedelijking in de Derde Wereld: jongeren verlaten het ouderlijk huis (voor werk of studie), vestigen zich in de stad en komen daar voor het eerst op eigen benen te staan. Zo komt het tot de observatie: 'Zwolle-C. heeft de functie van opvangcentrum voor de regio als het gaat om kerkverlating' (p. 157v. waar een aantal scenario's geschetst wordt). Helaas wordt niet aangegeven welk percentage volwassen doopleden Zwolle telt (p. 101).

Onder de 'natuurlijke omstandigheden' – de wal die het schip keert en dus tot koerswijziging dwingt – valt dus ook de problematiek en het proces van kerkverlating. Extra jongeren die bovendien extra zorg vragen, vormen een belangrijke component in Zwolle's pastoraat.

*Integratie.
Jongeren hebben elkaar...
Foto: Rernmelt Knigge*

Integratie

Van der Wal handhaaft het ideaal van integratie van de zelfstandigwonende, studerende jongeren in het reilen en zeilen van de gemeente. Maar tegelijk is de grootte van de gemeente een vast gegeven. Hij gaat uit van 'de realiteit, dat opdeling van de gemeente van Zwolle-C. financieel niet haalbaar is' (p. 176). De traditionele werkwijze en structuur van het ambtswerk blijven staan: de wijkpredikant, de ouderling en de diaken die werken zoals zij overal werken. Het is het scenario van hardwerkende mensen, een recept voor overspanning.

Mijns inziens is integratie een onhaalbaar ideaal. Op p. 134 wordt geconstateerd: het contact met volwassenen is minimaal. En verderop: wijkavonden (informeel) worden slecht bezocht (p. 136). Moet het onderscheid dat voorin de scriptie gemaakt wordt, niet beter doordacht worden: is studentenpastoraat een verzorgings- of een vormingsfunctie? Ik denk dat de kerkeraad beter kan zeggen: laten we ons concentreren op de *vorming* (zie onder: catechese) en zo de basis van het individuele pastoraat, de verzorging versterken.

Je kunt integratie als ideaal anders toonzetten. Onder jongeren is een eigen cultuur, een eigen circuit. Tracht dat te versterken. Het hoeft niet perse tot talrijke persoonlijke contacten in en deelname aan de (gast-)gemeente te komen. Zet als kerkeraad je kaarten liever op déze integratie: jongeren tijdens deze fase van hun leven oefenen met het oog op hun toekomst in de kerk. Zet daartoe activiteiten op (cursus, catechese) en bouw de personele begeleiding op (door predikanten en de hulp van afgestudeerden). Je hoeft nog geen studentengemeente na te streven om wel eigen studentenactiviteiten in te kaderen als echt kerkelijk werk.

Catechese

Het catechetisch onderwijs betekent weinig in de zorg voor de categorie zelfstandigwonende jongeren. Vanwege de leeftijd die voor het doen van openbare geloofsbelijdenis landelijk gebruikelijk is, hebben de meeste jongeren die grote stap al gedaan voor zij in Zwolle kwamen wonen. Het percentage (p. 120) dat wel catechisatie volgt is klein. Daarbij zijn overigens de studenten ingesloten die in Zwolle opgegroeid zijn. De geringe deelname aan georganiseerde Bijbelstudie is zorgwekkend. 37,5% doet aan niets mee. Bovendien, op de Bijbelstudie en HBO-vereniging hebben ambtsdragers geen invloed. Kortom: op dit moment hebben ambtsdragers bitter weinig met de vorming in en omgang met de Bijbel onder studenten te maken.

De meest interessante parallel van Van der Wal's werk is het onderzoek van H. Woldring uit 1968. Bij de vergelijking moet er wel mee gerekend worden dat zijn onderzoek Groningen betrof en dus studen-

ten uit het wetenschappelijk onderwijs. Maar het is interessant te vernemen dat een hoog percentage studenten een speciale vorm van studentencatechese wenste. Het voorbeeld van ds. A. van der Ziel (die in de Tehuis-gemeente destijds een aparte studentencatechisatie had) kleurt dit in (p. 16, 18, 25-26).

Moet op het vlak van catechese niet een *kerkelijke vorm voor studerende jongeren* opgebouwd worden? Natuurlijk moet er een zekere afstemming plaatsvinden met het onderwijs op GHBO en PABO. Ook daar zal aan godsdienstige vorming gedaan worden. Maar een kerkelijke vorm lijkt nodig. Het is denkbaar daar, terwijl het belijdende leden betreft, toch een *verplichting* tot deelname aan te koppelen. Waarom zou er in het kader van de avondmaalsviering niet een zelfverplichting tot speciale catechese van onze jongeren verwacht mogen worden? Laten we daarin een traditie opbouwen.

Wat mij verbaast is dat het bezoeken van niet-gereformeerde erediensten in Zwolle zo laag is. Ik vermoed dat het aantal mensen dat andere diensten bezoekt, elders in den lande veel en veel hoger is. Laten we dat bij het trekken van bredere conclusies niet vergeten. Want het 'shoppen' is een signaal van onvrede en niet bevredigde nieuwsgierigheid.

Kerken in de grote steden

De wal keert het schip. De natuurlijke omstandigheden van een gemeente als Zwolle-Centrum zijn: overgrote aantallen zelfstandigwonende, studerende jongeren en een gebrek aan ambtsdragers. Laden we dit gegeven positief of negatief? Je kunt zeggen en zuchten: het is onoplosbaar! U kunt ook positief zeggen: wel, als dit de feiten zijn die de Here ons door zijn leiding in handen geeft, laten we dan een creatieve oplossing zoeken! Want de 'ongewenste ontwikkeling' is: magere pastorale zorg aan moeilijk bereikbare jongeren.

Waar is de gezamenlijke aandacht voor de kerken in de grote steden? Al in 1920 kreeg de 'kerk in de grote stad' aandacht in het programma dat ten grondslag lag aan de oprichting van het blad *De Reformatie*.¹ Dat zich daar studentenconcentraties vormen is toch onze gezamenlijke verantwoordelijkheid? Het zijn toch *onze jongeren* die overal uit den lande vandaan komen? Wat is dat voor onzin dat de stadskerken extra financiële lasten dragen, omdat de kerkverbandelijke verplichtingen nu eenmaal per ziel berekend worden? Waarom blijven studerende jongeren voor dat deel niet voor rekening van de kerk van afkomst? Zowel de grote als de kleine grotestadskerken leiden bloedarmoede. De sterkere gemeenten eromheen zien toe.

De conclusie die zich opdringt is: versterking van mankracht is het enige antwoord op de natuurlijke ontwikkeling van een gemeente als Zwolle-C. Maar

dan ook gekwalificeerde mankracht die in staat is een gezond fundament voor het pastoraat te leggen: door het opzetten van kerkelijke vorming (catechese). Zijn er inmiddels door Gods genade niet genoeg academici die helpen kunnen om een adequate studentencatechese te helpen opzetten?

Extra mankracht: dat betekent predikanten en ook (part-time) ouderlingen of diakenen aanstellen voor de bijzondere zorg aan grote aantallen studerende jongeren. Of vraag de structureel sterkere kerken in de classis rond de stad om ieder een of twee ambtsdragers voor een termijn in het centrum van de stad beschikbaar te stellen. Het zal de betrokkenheid bij elkaar als kerken versterken en voor iedereen leerzaam zijn. Of zijn we als discipelen van de Here daar niet mobiel genoeg voor? Houden de structuren ons tegen?

Wanneer er extra mankracht aangesteld moet worden, kost dat geld. Geeft u mij eens een steekhoudende reden waarom we de financiële last niet samen als kerkverband zouden dragen? Het gaat niet aan zo'n zaak alleen aan gemeentes als Zwolle-C. over te laten. Het schip vaart door. Maar als de wal het niet meer houdt, zal die breken. Dat noemen we kerkverlating. Of misschien moeten we leren zeggen: nalatigheid van de kerken. In elk geval hierin dat we onze jongeren in hun vormingstijd te weinig onderwijzen. Het schip is toch de kerk? Ons enige anker is Christus.

E.A. de Boer

*Ds. E.A. de Boer is sinds 1992 predikant te Krimpen aan de IJssel.
Adres: Zomereik 45, 2925 CX Krimpen aan de IJssel.*

¹ Vgl. G. Harinck, *De Reformatie. Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven 1920-1940*, Ten Have, Baarn 1993, p. 64.

Identiteits- ontwikkeling en geloof

1. De adolescentie

De scriptie van Jitse van der Wal gaat over zelfstandig wonende jongeren tussen 17 en 23 a 24 jaar. Zijn onderzoeksgegevens en conclusies gaan dus over kerkleden die zich bevinden in de laatste fase van de zogenaamde adolescentieperiode.

De door Van der Wal geciteerde auteurs en ook zichzelf gebruiken het begrip adolescentie zoals het in de Engelstalige literatuur wordt gebruikt. De adolescentie is dan de hele overgangperiode tussen kindzijn en volwassenheid, dus tussen 12 en ongeveer 22 jaar. Ongeveer 22 jaar, want het is moeilijk hier nauwkeurige leeftijdsgrenzen te trekken. Er zijn jongeren die al enige tijd geen adolescent meer zijn, maar er zijn er ook (en dan vooral studerende jongens) die nog enige jaren adolescent blijven. Van

*In gesprek met jongeren ...
Foto: Remmelt Knigge*

der Wals onderzoek, dat grotendeels studerende jongeren betreft, gaat dus precies over de laatste jaren van de adolescentie.

De adolescentie is een periode waarin veel en belangrijke veranderingen optreden. Zo vallen bijvoorbeeld de *lichamelijke veranderingen* op, die niet alleen ondergaan, maar ook verwerkt moeten worden. Er is ook sprake van *psychosexuele ontwikkeling*, die aan het leven van de jongere een nieuwe kleur kan geven, maar waar hij of zij ook innerlijk mee klaar moet komen. Vervolgens komt er een andere verhouding van de jongere ten opzichte van zijn *ouders*. Een schoolkind heeft nog een vanzelfsprekende gebondenheid aan de gewoonten, regels, waarden, normen en ideeën van zijn ouders. Een adolescent wil en moet daar geleidelijk van loskomen. Hij moet wat hem geleerd en voorgehouden is niet klakkeloos overnemen, maar leren zelf te staan voor zijn overtuiging en leren zelf zijn keuzen te maken. Om dit te bereiken is een zekere *emancipatie* ten opzichte van zijn ouders nodig, die met de nodige conflicten en botsingen gepaard kan gaan. Daarmee is een ander opvallend aspect van deze periode gegeven: de geleidelijke groei naar *zelfstandigheid*. De jongere wordt geleidelijk een zelfstandig functionerend individu, dat zijn plaats kan innemen tussen zijn medemensen en in de maatschappij.

De meeste auteurs die door Van der Wal worden besproken en ook zichzelf typeren op grond van de theorieën van E. Erikson het centrale proces van de adolescentie als de *ontwikkeling van de eigen identiteit*. Op dit punt gaan wij nu verder in.

2. De identiteit

Een jongere aan het begin of in het midden van de adolescentie heeft nog geen duidelijk beeld van wie hij zelf is, hoe hij bij anderen overkomt, waarheen hij op weg is, enzovoort. Vragen als: wie ben ik nu eigenlijk? Hoe zien anderen mij? Wat vind ik belangrijk in het leven? houden hem regelmatig bezig. Met andere woorden: hij heeft nog geen duidelijke identiteit. Beelden en idealen die hij van zichzelf heeft, veranderen weer. Het ene moment voelt hij zich zus, het andere moment zó.

Bij een jaar of 18 komt er meer vastheid en duidelijkheid. Uit onderzoek blijkt echter dat pas bij een jaar of 22 het merendeel van de jongeren een duidelijke eigen identiteit heeft gevonden.

Eén van de factoren die invloed hebben op dit ontwikkelingsproces is het *studeren*. Via de studie treedt confrontatie op met allerlei waarden, normen, ideeën en visies. Studeren geeft ook de mogelijkheid tot veel discussie en voortgaande standpuntbepaling. Het proces van identiteitsontwikkeling kan op deze wijze dus worden verdiept, maar door het studeren ook worden *verlengd*, zodat er pas op een later moment sprake is van een afgeronde identiteit.

Wat is nu die 'eigen identiteit' of 'ego-identiteit'?

In aansluiting aan Erikson noemen wij enkele kernapecten:

- a. je merkt dat je ondanks allerlei wisselende situaties en stemmingen toch jezelf blijft. Je weet wie je bent. Je ervaart ook dat je een eigen wijze van optreden en gedrag hebt. Kortom: identiteit heeft te maken met *continuïteit*, *consistentie* en *persoonlijke levensstijl*;
- b. je ervaart dat *anderen*, met wie je intensief omgaat, jou ook zien zoals je bent. Je voelt je door hen herkend. Zij weten wat ze aan je hebben en kunnen hun gedrag op je afstemmen. Je hebt voor hen blijkbaar een identiteit, die behoorlijk samenvalt met je eigen identiteitservaring;
- c. je hebt een *toekomstperspectief*, dat je leven nu al bepaalt. Je hebt een beeld van hoe je je leven in de toekomst wilt inrichten en waarvoor jij je wilt inzetten. Dit toekomstplan is niet beperkt tot zaken als beroepskeuze en gezinsvorming. Het heeft ook betrekking op een keuze voor idealen die in je leven belangrijk zullen zijn en richting zullen geven aan je wijze van zijn en je gedrag. Voor gereformeerde jongeren denken we in dit verband aan de bewuste keuze voor het christelijk geloof. Dit geloof zal houdings- en gedragsebepalend moeten zijn in hun leven als volwassene. En voor hen is het proces van identiteitsontwikkeling dus vervlochten met de keuze voor en de groei in het geloof. Vandaar de titel van deze bijdrage.

3. Gereformeerde jongeren en identiteit

We hebben, als docent aan de PABO, met een groot aantal HBO-studenten rond de 21 jaar gesprekken gevoerd over de zojuist genoemde aspecten van het begrip identiteit. Daarbij ging het vooral over de vraag, of zij deze ook bij zichzelf konden opmerken. Het volgende viel daarbij op:

1. Het merendeel van deze jongeren vond, dat het onder a en b genoemde op henzelf van toepassing was. Geleidelijk hadden zij de laatste jaren een duidelijker beeld van zichzelf gekregen. Ook vonden zij dat dit beeld van henzelf redelijk overeen kwam met het beeld dat hun beste vrienden zich van hen hadden gevormd. Een klein deel was om uiteenlopende redenen nog niet helemaal uit deze problematiek. Enkele van hen waren de laatste jaren zelfs in een crisis gekomen en waren aangewezen op professionele hulp.
2. Een behoorlijk deel van de jongeren was van mening dat punt c (toekomstperspectief) nog niet of in ieder geval nog niet volledig op hen van toepassing was.

In de eerste plaats twijfelden zij regelmatig aan de gekozen opleiding en de toekomstige werk-

kring. Is mijn keuze wel de juiste geweest? Zou ik het werk wel aankunnen? Zou ik het mijn hele leven boeiend blijven vinden?

In de tweede plaats waren er nogal wat jongeren die vonden, dat hun keuze voor het christelijk geloof nog niet afgerond was. Ze hadden allen rond 18/19 jaar met overtuiging openbare belijdenis van hun geloof gedaan. Toch waren er sindsdien twijfels en onzekerheden ontstaan. Soms twijfels aan het geloof zelf en onzekerheid over het eigen functioneren als gelovige. Maar vaker twijfel over het functioneren van de gereformeerde kerken. Zijn we niet wat al te star en te weinig flexibel, bv. op het punt van liturgie? Zijn we niet te introvert en te weinig gericht op samenwerking met andere bijbelgetrouwe christenen? Kunnen we niet veel leren van de geloofsblijheid en het enthousiasme van evangelischen? Enzovoort. Een opvallend gegeven in verband met het onderzoek in Zwolle naar het kerkelijk functioneren van zelfstandig wonende jongeren.

Samengevat bepaalde aspecten van de ego-identiteit waren bij de meeste van deze groep jongeren rond 21 jaar al ontwikkeld. Bij een flink deel was dit op het punt van toekomstperspectief niet het geval. Er waren nogal wat twijfels op het punt van beroepskeuze en toekomstige arbeid. Bovendien was het voor meerdere jongeren nog geen stimulerend ideaal, om te gaan functioneren binnen de gereformeerde kerken, zoals zij nu zijn.

4. Een normaal verschijnsel?

Over zo'n gegeven zou je je bezorgd kunnen gaan maken. Maar je kunt je ook afvragen, of het een normaal verschijnsel is. In verband met deze vraag twee opmerkingen.

In de eerste plaats: we hebben al vermeld dat uit onderzoek blijkt, dat de meeste jongeren rond 22 jaar een eigen identiteit hebben. Daar moet echter wel bij gezegd worden, dat een vrij groot aantal van die jongeren een vorm van identiteit heeft, die Erikson aanduidt met *identity-foreclosure*. Hun identiteit is in feite te vroeg afgesloten. Ze hebben zich geconformeerd aan de opvattingen van hun ouders en hun verdere milieu, zonder voldoende persoonlijke verwerking. Hun opvattingen zijn dan ook wat star en ze reageren weinig volwassen, wanneer de traditionele opvattingen ter discussie worden gesteld. Een niet zo positieve vorm van identiteit dus.

We hebben geen gegevens over het voorkomen van dit type identiteit bij gereformeerde jongeren. We nemen echter aan, dat onze jongeren op dit punt in het algemeen geen uitzondering zullen zijn. Wel zullen er binnen de groep gereformeerde jongeren aanzienlijke verschillen zijn. Binnen bepaalde richtingen aan het GHBO in Zwolle wordt bv. terecht

veel gedaan aan persoonlijke ontwikkeling en aan vorming van de beroepshouding. Daardoor krijgen bepaalde studenten nogal wat te verwerken, maar het kan tevens het ontstaan van 'identity-foreclosure' tegengaan. En het staat vast, dat een moeizame persoonlijke verwerking beter is dan een vroegtijdige conformering zonder echte eigen keuzen. Felle discussies en kritiek, ook na het doen van belijdenis van het geloof, kunnen niet alleen negatieve, maar ook positieve kanten hebben.

In de tweede plaats. Uit onderzoek is ook gebleken, dat jongeren die in hun ontwikkeling al keuzen hebben gemaakt, door ervaringen tijdens hun studie toch weer op bepaalde punten kunnen gaan twijfelen. Ze krijgen er behoefte aan hun keuzen en argumentatie opnieuw te overwegen. Dit proces wordt over het algemeen afgesloten bij de beëindiging van de opleiding.

Gereformeerde jongeren zijn op dit punt dus geen uitzondering. Zo komt het nogal eens voor dat studerende jongeren, die op bv. achttienjarige leeftijd belijdenis hebben gedaan, na enkele jaren met kritiek komen op bepaalde onderdelen van de belijdenis. Het gaat hier om jongeren die nog in het proces van identiteitsvorming zitten. Daarom is het onjuist om de discussie met deze jongeren te beperken tot de opmerking, dat ze niet zo mogen reageren, omdat het gaat over hun eigen belijdenis waarop zij al ja hebben gezegd.

5. Enkele factoren

Binnen dit artikel is geen ruimte om in te gaan op de vele factoren, die de identiteitsontwikkeling bepalen. Zoals de eigen voorgeschiedenis in de kinderjaren, de stijl van opvoeden van de ouders, de mate van zelfbepaling, enzovoort. In verband met bepaalde resultaten van het onderzoek in Zwolle gaan we op een enkele factor kort in. Daarbij beperken we ons tot dat wat te maken heeft met de geloofsontwikkeling.

a. Een ander type jongere

Er is zo'n grote diversiteit aan jongeren, dat het eigenlijk niet mogelijk is om te spreken van 'de' jongere en van 'de' jeugdcultuur. Toch zijn jongeren op dit moment anders dan enkele jaren geleden.

Niet nieuw is, dat de (studerende) jeugd als geheel weinig traditioneel denkt en absoluut niet gevoelig is voor traditionele argumenten. Nieuw is wel, dat we op dit moment binnen de groep jongeren als geheel zich twee groepen zien aftekenen met elk een eigen benadering.

Een deel van de jongeren benadert veel zaken, ook die van het geloof, heel *rationeel* en vraagt direct naar *harde argumenten*. In zaken als liturgie, binding aan de belijdenis en visie op de kerk zijn zij erg kritisch en niet te overtuigen met standaardredene-

ringen. Deze groep is onder WO-studenten groter dan onder HBO-studenten. De discussie met deze jongeren vraagt van de volwassenen een goede inhoudelijk-beargumenteerde benadering en dus ook deskundigheid op het betreffende gebied.

Een ander deel van de jongeren heeft ook kritiek, maar benadert de zaken anders. Zij zijn enthousiast en positief (of willen dat graag zijn!) en storen zich aan een kleurloze en een traditionele wijze van geloven. Zij kijken vaak met een zekere jaloersheid naar evangelische christenen. Binnen de eigen kerk verwachten ze een authentiek en enthousiast geloof en zij verwachten het goede voorbeeld van de volwassenen.

Dit laatste brengt mij op de volgende factor.

b. Identificatiefiguren

Kinderen worden gevormd door mensen van wie zij houden, die zij bewonderen of voor wie zij respect hebben. Zij identificeren, vereenzelvigen zich met hen. En zo nemen zij (vaak onbewust) gewoonten, gedrag, normen en waarden van hen over. Vooral de ouders zijn voor veel kinderen belangrijke identificatiefiguren.

In de adolescentie speelt de identificatie ook een grote rol. Denk aan de bewondering voor sporthelden en popsterren. Maar ook docenten en bewonderde leeftijdgenoten kunnen identificatiefiguren zijn. Wat zij belangrijk vinden wordt voor de adolescent ook belangrijk. Identificatie is dus een *centrale factor* bij de vorming van de identiteit. Wel is het zo dat een adolescent zich meestal niet totaal met een persoon identificeert, maar met bepaalde *aspecten* van hem. Bovendien is zijn identificatie hem ook voor een deel *bewust*.

Ook voor de ontwikkeling van het geloof is identificatie een heel belangrijke factor. Zo vertelt bv. een van de ondervraagde jongeren aan Jitse van der Wal, dat hij gezien heeft hoe zijn ouders in enorme geloofskracht een ziekteperiode hebben doorgeemaakt. Hij is er zelf ook door veranderd.

Hoe wordt een gemeentelid, leraar, docent of predikant een identificatiefiguur op het gebied van het geloof? Niet allereerst door wat hij beweert, onderwijst of overbrengt. Hoewel dat niet onbelangrijk is. Ook niet door 'perfect gedrag'. Doorslaggevend is, of te zien is dat hij ondanks alle tekortkomingen volstrekt *ernst* maakt met zijn geloof en dat duidelijk blijkt hoeveel het geloof in zijn leven *betekent*. Een predikant die niet alleen inhoudelijk een goede preek houdt, maar ook geloofsblijheid, warmte en liefde tot Christus uitstraalt, kan jongeren vormen in hun geloof.

Uit dit voorbeeld blijkt, dat identificatie heel goed mogelijk is met iemand 'op afstand'. Toch is het zo dat identificatie sneller optreedt met iemand, met wie je een *persoonlijke band* hebt. Belangrijk is

daarbij, of de ander belangstelling voor je heeft en begrip voor je toont. Een predikant die bijvoorbeeld via de catechisatie op deze wijze een goede band met een jongere heeft gekregen, kan hem via de prediking nog weer beter bereiken.

Wanneer we vanuit deze achtergrond kijken naar de situatie in Zwolle, blijkt dat het bij de ondervraagde jongeren ook zo werkt. Zo wordt het bijvoorbeeld zeer gewaardeerd als de wijkouderling of de predikant langs komt voor een kennismakingsbezoek. Maar er is veel kritiek, als zo'n bezoek lang uitblijft. Positief wordt gewaardeerd dat de ouderlingen over het algemeen belangstelling hebben voor de persoon van de jongeren en voor hun leefwereld. Maar de jeugd vindt het jammer dat er niet zoveel begrip is voor hun problemen. Veel jongeren hebben voorkeur voor huisbezoek door één ouderling, omdat dan een persoonlijker relatie mogelijk is. En ze zouden het fijn vinden als ze bij verhuizing binnen Zwolle dezelfde (studenten)ouderling zouden houden. Ook al weer in verband met een betere band.

De sectiepredikant wordt zeer gewaardeerd. Hij is bij de meeste jongeren op bezoek geweest. Hij toont volgens de jongeren begrip en interesse en straalt bij de prediking warmte uit. Hij heeft een open oor voor kritiek op kerk en geloof en doet er concreet iets mee. Allemaal zaken die een positieve identificatie bevorderen en steun geven bij de ontwikkeling van de eigen identiteit.

Ten slotte. Met de resultaten van het onderzoek in Zwolle kan veel worden gedaan. Structureel en organisatorisch. En dat moet ook. Maar m.i. is er vooral behoefte aan volwassenen die op het punt van het geloof echte identificatiefiguren kunnen zijn en moet er voortdurende zorg zijn voor persoonlijk contact met de jongeren.

De uitbouw van het goede dat er op dit punt al in Zwolle is, heeft de eerste prioriteit.

M.E. Hoekzema

De heer M.E. Hoekzema was voorheen docent aan de PABO en is nu universitair docent aan de Theologische Universiteit te Kampen.

Adres: Van Ommenhof 17, 7721 XX Dalfsen.

Een reactie van een studente

Toen ik deze scriptie in handen kreeg was ik heel verwachtingsvol over de inhoud. Mijn verwachting hield in dat ik hoopte op erkenning van de knelpunten voor jongeren binnen onze kerken, een analyse van waar deze knelpunten vandaan komen, en adequate handreikingen daarover.

Na lezing ben ik voor een gedeelte teleurgesteld. Ik heb een heleboel goede dingen gelezen, ook een heel aantal goede handreikingen gezien, maar soms krijg ik het gevoel dat de schrijver net precies de kern mist.

Binnen de theorie is door D. Tieleman in zijn boek *De dienst van de kerk in de wereld van het hoger*

onderwijs (1984) een aantal dingen gezegd over geloofsvorming en identiteit. Die relatie heb ik heel sterk ervaren in de periode dat ik in Zwolle op school zat. Ik ben bezig geweest mijn hele jeugdtijd, de relatie met mijn ouders, mijn standpunt ten opzichte van mijzelf en ten opzichte van de GKN, mijn relatie tot God te herzien en er een volwassen visie op te krijgen.

Dat was voor mezelf al een zeer heftige confrontatie. Een heleboel dingen die daarvoor vaststonden kwamen plotseling op losse schroeven te staan.

Een voorbeeld daarvan is mijn beeld van de vrijgemaakte kerk. Ik ontdekte dat ik een heleboel geleerd had in de zin dat ik ontzettend veel wist. Ik wist precies dat Christus voor mijn zonden gestorven is en dat Hij het fundament van de gemeente is, enz. enz. Op vereniging en catechisatie kun je perfect meepraten, daar behoor je zelfs tot de meelevende jeugd. Maar dat zegt niet dat je dan ook werkelijk een levend geloof hebt.

Binnen de vrijgemaakte kerk kun je echt tussen de mazen van het net doorglippen als je maar ongeveer meeloopt. Dat is ook voor een gedeelte je eigen verantwoording.

Maar wat ik tegelijkertijd merkte is dat als je wel hele moeilijke en hele kritische vragen ging stellen je gesprekspartner zich geen raad wist en kwam met zijn eigen kennis, wat hij of zij allemaal had geleerd binnen diezelfde vrijgemaakte kerk.

Dan komt het punt waar je identiteit op dat moment voor een groot gedeelte samenvalt met geloofsvorming. Op het moment dat je kritische vragen niet gehonoreerd worden, wordt er aanslag gedaan op een stukje van jezelf en ga je jezelf daarin beschermen.

*Annemarie van Noort.
Foto: Remmelt Knigge*

Terwijl mijn kritische vragen juist bedoeld waren om aan te geven, dat ik met sommige stukken die ontzettend waar zijn binnen het geloof zelf heel erg veel moeite heb.

Een antwoord op het gebied, o maar dat staat zus en zo in onze belijdenis, werd op zo'n moment haast een leugen.

De ouderling die in het interview met Jitse van der Wal zegt, dat er incidenteel slepende kwesties zijn waarin je jongeren ziet wegglijden, die ontdekt hebben dat ze een buitenkant zonder binnenkant hebben, zou ik graag willen zeggen dat dat binnen de vrijgemaakte kerk dus mogelijk is als jongere en dat wij dat niet van vreemden heb-

ben en verder: Misschien kunt u de binnenkant van die jongere niet meer bereiken, of hem zelfs oprecht niet meer zien, maar dan denk ik eerder dat die jongere zelf haast niet meer gelooft dat hij een binnenkant heeft, dan dat dat ook werkelijk het geval is.

Juist omdat het om je eigen identiteit gaat ben je in je geloofsvorming zo kwetsbaar. Ikzelf heb me een tijd lang helemaal niet meer blootgegeven. Er was ongeveer een persoon tegenover wie ik heel duidelijk durfde te zijn. En omdat je er met niemand over praat gaat je proces nog extra langzaam ook, want je moet het allemaal zelf uitvinden. Pas nu het allemaal wat minder zwaar ligt voor mezelf kan ik er wat over zeggen.

In de interviews met de jongeren vond ik dit een zeer onderbelicht aspect. De vragen raakten de oppervlakte, hoe vaak ga je naar de kerk, praat je inhoudelijk met je ouders? Ik ga altijd twee keer per zondag naar de kerk, ik heb regelmatig inhoudelijke gesprekken met mijn ouders maar wat geloven zo moeilijk voor mij maakt is het bovenbeschrevene en daar vraag ik respect voor van elke ambtsdrager en volwassene die ik tegenkom.

Ik beseft dat ik niet veel reactie gegeven heb op de scriptie als geheel, maar alleen op een voor mij eruit springend gedeelte. Zo moet deze reactie ook gelezen worden.

Annemarie van Noort

Annemarie van Noort studeerde onlangs af aan de GHBO te Zwolle (richting HBO-J).
Adres: Buitennieuwstraat 86-1, 8261 AX Kampen.

Jeugd tussen wal en schip

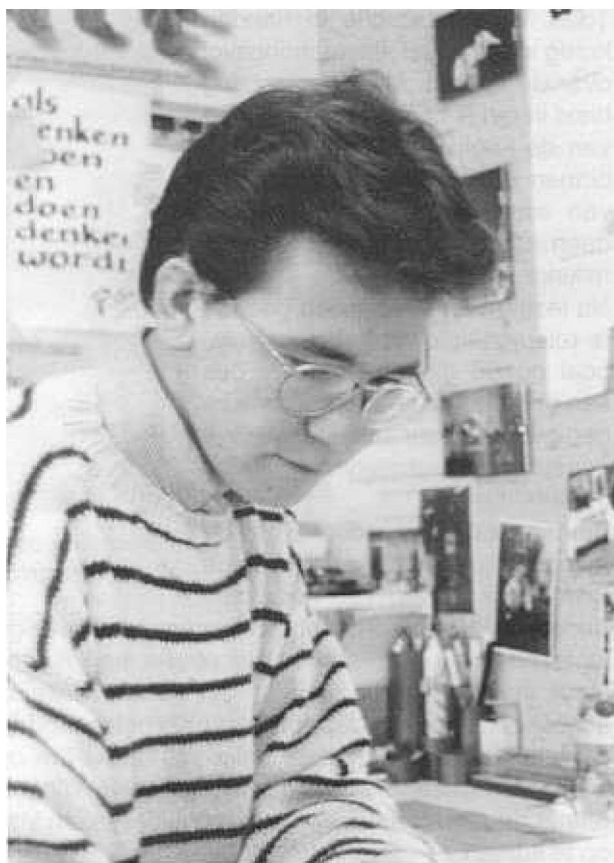
De brede opzet van het onderzoek van Jitse van der Wal vind ik een goed ding! Door literatuuronderzoek heeft hij een kader gekregen, waardoor je dieper op het onderwerp in kunt gaan en je verder kunt dan een aantal vrij willekeurige ideeën rond dit thema. Hierdoor is Jitse ook in staat gefundeerde bouwstenen aan te dragen. Daarom vind ik die een belangrijk pluspunt.

Wanneer ik het inhoudelijke deel van de scriptie lees, dan herken ik sterk het type student dat wel in Zwolle woont, maar lid is in de 'thuiskerk'. Mede door het lezen van deze scriptie ben ik me er weer meer bewust van geworden hoe gemakkelijk je in deze positie kunt verzanden.

Feit is, wat ik ook in de scriptie tegen kwam, dat de banden met de 'thuiskerk' losser worden, ook al ben je daar in meerdere dingen actief. Terwijl je in Zwolle-C. alleen de kerkdiensten meemaakt, en je verder niet 'geeft' in de gemeente. Hierbij wil ik opmerken dat beide kerkeraden het niet nodig achtten deze situatie te veranderen. Dan mis je wel een stimulans wanneer je zelf ook al loopt de twijfelen, wel of niet overschrijven.

Dan wat betreft de adolescentiefase. In deze fase van loskomen van thuis en eigen waarden en normen aannemen zijn leeftijdsgenoten erg belangrijk. Uit gesprekken met verschillende studenten is mij duidelijk geworden dat de invloed van ouders van heel positief tot heel negatief (blokkade) kan zijn (een ernstig punt voor studentenpastoraat). Van deze gesprekken met studenten is voor mij een heel vormende waarde uitgegaan. Want juist in een tijd dat de band met thuis losser wordt en je persoonlijke band met je Verlosser Christus steeds belangrijker wordt, juist dan is het belangrijk dat er mensen om je heen staan die proberen je te begrijpen. En dat heb ik vooral ervaren door met medestudenten te praten. Medechristenen en leeftijdsgenoten die je herkennen en dezelfde intenties kennen. En juist hier zou een ambtsdrager stimulerend bezig moeten zijn. Daarbij het bovenstaande ter harte nemend. Daarmee bedoel ik dat hij zich moet inleven in de vragen en de veranderingen in de jongere, dat accepteren en vandaar uit gaan werken. Dit vind ik een belangrijk punt voor (studenten-) pastoraat. Een punt dat in de scriptie wel naar voren komt, maar dat ik extra wil benadrukken.

Als ik nu nog eens naar mezelf kijk dan is het belangrijk dat de student structureel wordt 'binnengehaald'. Zodat hem/haar als het ware zijn/haar plaats in het gemeentezijn wordt aangewezen. Dit kan een hele stimulans zijn om de stap van overschrijving eerder te zetten en je in de nieuwe gemeente thuis

Rint de Jong

te voelen. Voor dat laatste is het vooral van belang dat de student de nieuwe gemeente ervaart als een open en veilige gastvrije gemeente van Christus. Dat dit binnen halen structureel geregeld moet worden mag duidelijk zijn uit deze scriptie, en uit mijn eigen ervaring. Iets wat goed past binnen de gemeentevisie dat (jongeren) studenten een eigen plaats binnen de gemeente hebben. al wonen ze er maar drie of vier jaar.

Zoals ik al aangaf vind ik de opzet van de scriptie goed. Voor zover mijn eigen ervaringen gaan, herken ik veel van de uitkomsten van het onderzoek. Ik kan maar weinig elementen bedenken die in het onderzoek ontbreken. Al had Jitse op bepaalde punten dieper kunnen doorvragen. Misschien had er ook meer gekeken kunnen worden naar de invloed die van de 'thuiskerk' uitgaat (Hoe groot is de stimulans om je attestatie te laten overschrijven?) Graag zou ik veel van het bovenstaande willen toelichten, maar ja... één A-4-tje (!).

Rint de Jong

Rint de Jong was tot voor kort PABO-student aan de GHBO in Zwolle. Adres: Palestrinalaan 1181, 8031 VL Zwolle.

De pastorale kracht van de ov-jaarkaart

Uit de vele behartenswaardige punten in de scriptie van Van der Wal halen we als ouderlingen van Zwolle-Centrum hier een drietal punten naar voren, die ons inziens essentieel zijn met betrekking tot het te voeren beleid rondom studentenpastoraat.

De 'thuiskerk'

Allereerst de opmerking (scriptie p. 113): 'Samenvattend kan gesteld worden, dat voor de meeste jongeren de 'thuiskerk' als invloedssfeer heeft afgedaan. De deelname aan activiteiten is gering, terwijl het aantal contacten duidelijk vermindert. De relatie met de 'thuiskerk' voor deze jeugd stelt weinig meer voor.' Met deze gedachte wordt een belangrijke rode draad in het boek van T.M. Klapwijk: *Op de grens* bevestigd, nl. deze, dat studerende jongeren naar leeftijd en werk los komen van de thuissituatie. In pastoraal opzicht functioneert de thuissituatie niet meer en het hebben van een OV-jaarkaart verandert dat niet. Een pastoraal beleid voeren, dat gebaseerd is op de gedachte dat pastorale zorg door de OV-jaarkaart gemakkelijk en gratis 'thuis' geboden kan worden, plaatst de student dan ook 'tussen wal en schip'. De pastorale kracht van de OV-jaarkaart is te gering. De onderwijskundige en psycho-sociale positie van de student vraagt om een doelmatig beleid in de kerkelijke gemeente, in de plaats waar hij studeert. Ervaringen in het omgaan met studenten bevestigen dit zeer regelmatig.

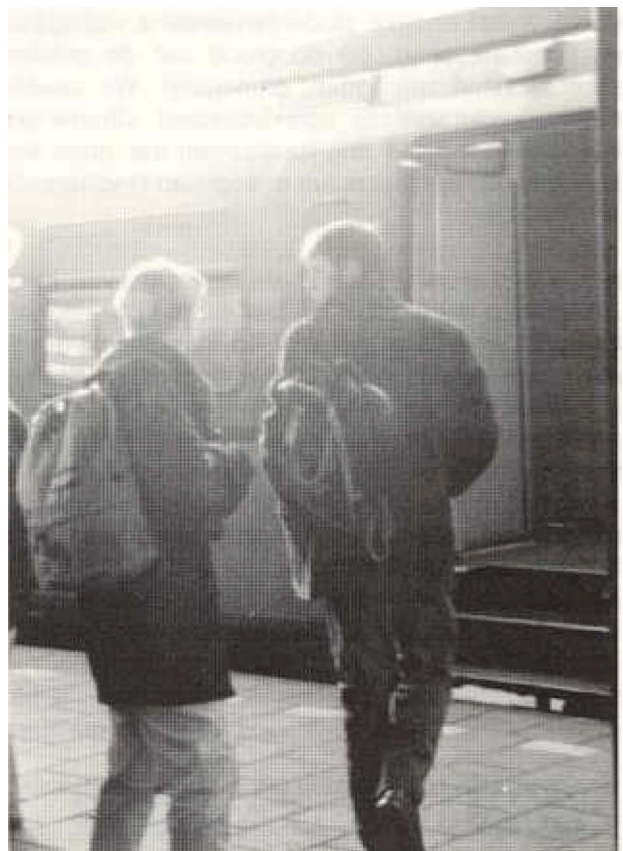
Pastoraat in de OV-jaarkaart-fase

In de tweede plaats – en hiermee samenhangend – stelt dit de gemeente van Zwolle-Centrum voor de uitdaging zich grondig te bezinnen op de doelen van het pastoraat aan studenten. T.M. Klapwijk schrijft: 'Pastorale zorg aan studerenden moet inzetten bij het doel christgelovige jongeren te begeleiden op weg naar een zelfstandige, gelovige deelname aan het brede cultuurleven. Het gaat om een groep jongeren die voor de toekomst van de cultuur, waaronder de kerk, het denken, de presentie van gelovigen in de maatschappij van groot belang is' (*Op de grens*, pag. 101, 102).

De meeste studenten zijn na vier jaar weer uit Zwolle vertrokken. Van die vier jaar brengen ze vaak ook nog een jaar elders door in het kader van stages. Studentenpastoraat dat 'slechts' integratie in de kerkelijke gemeente tot doel zou hebben, heeft te weinig oog voor de unieke positie van de student. De student bevindt zich in een doorgangshuis; een huis

dat voor zijn vorming van grote waarde is. In dat huis wordt hij geconfronteerd met fundamentele vragen over geloof, identiteit, wetenschap en samenleving. Het stellen van relevante vragen en het zoeken naar verantwoorde antwoorden is de taak van de student en daarbij dient hij professioneel en pastoraal bijgestaan te worden. Studentenpastoraat in Zwolle heeft een groot uitstralingseffect over heel Nederland, zowel kerkelijk, als cultureel-maatschappelijk.

Dit betekent dat het doel van studentenpastoraat tweeledig dient te zijn: Enerzijds heeft het tot doel de student zich echt thuis te laten voelen in de gemeente van Zwolle-Centrum. De student is daar echt welkom, hij wordt daar met z'n kritische houding en experimentele antwoorden geaccepteerd. Ook zal er op de student een appel gedaan kunnen worden, om daar waar mogelijk, een eigen bijdrage te leveren aan het gemeentelijk leven in wijksamenkomsten, evangelisatiewerk en verenigingsleven.

Kracht van de ov-kaart... Foto: Remmelt Knigge

Daarnaast heeft het studentenpastoraat tot doel de student te ondersteunen, juist met het oog op zijn taak later in allerlei verbanden van gezin, werk en kerk. De reikwijdte van goed studentenpastoraat is dan ook veel wijder dan de grens van de kerkelijke gemeente.

Met z'n allen verantwoordelijk

Dit brengt ons dan in de derde plaats tot de gedachte dat studentenpastoraat niet alleen de verantwoordelijkheid is van Zwolle-Centrum alleen.

Het gaat hier om jongeren die, gelet op hun gaven en capaciteiten, straks leidinggevende functies op vele plaatsen zullen kunnen innemen. Gelet op dit belangrijke gegeven, dienen we te beseffen dat het van groot belang is de student de pastorale zorg te geven, daar waar dat ook het beste tot z'n recht kan komen, nl. in de gemeente waar hij studeert. (Dit vormt tevens een bevestiging van de synode-uitspraak van Leeuwarden.) We zagen hierboven al dat de OV-jaarkaart als pastoraal middel niet werkt. Dat vormt dan wel een geweldige inspanning voor de kerkelijke gemeente van Zwolle-Centrum. Op grond van een eerste verkenning door Van der Wal, dienen we namelijk te beseffen dat het aantal studentleden zal groeien met 200 tot ongeveer 600 studenten op een ledenbestand van ongeveer 1950. Een derde van de gemeente is dan student! Nu al levert de voorziening in de ambten grote problemen op. Door het enorme studentenaantal is voortgaande kerkinstituering, die op grond van de getallen voor de hand zou liggen, onmogelijk. We zouden daarmee niet slechts een financieel afhankelijke kerk creëren, dat is nog tot daaraan toe, maar een kerk, die niet is staat is om te voorzien in voldoende ambtsdragers.

Momenteel wordt er binnen de kerkeraad van Zwolle-Centrum gestudeerd op het studentenpastoraat. De scriptie van Van der Wal kan ons daarbij goede diensten bewijzen. Maar als het klopt dat studentenpastoraat een grotere reikwijdte heeft dan Zwolle alleen, dan is het daarmee niet alleen een verantwoordelijkheid van Zwolle. Studentenpastoraat in Zwolle heeft een grote uitstraling. Daarmee komt het kerkverband in zicht. Het is een prikkelende vraag hoe het kerkverband een bijdrage kan leveren bij het goed organiseren van het studentenpastoraat in Zwolle.

J. Mol
W.C. van der Horst

De schrijvers zijn beide ouderling van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-C.

De heer J. Mol is medewerker aan de GHBO te Zwolle.

Adres: Meidoornstraat 37, 8013 TN Zwolle.

De heer W.C. van der Horst is docent aan de GHBO te Zwolle.

Adres: Tynje 28, 8032 LP Zwolle.

Nieuwe mogelijkheden

Graag wil ik in kort bestek iets zeggen over de scriptie *Kerkjeugd tussen wal en schip*. Het overkomt je als predikant immers niet zo vaak, dat de structuur van de gemeente die je dient deskundig wordt doorgeleefd. Ik was benieuwd of de complexe situatie goed in beeld zou komen en of er daarnaast nog nieuwe geluiden geregistreerd zouden worden én of er bruikbare ideeën zouden worden aangereikt.

Welnu, alle waardering voor dit onderzoek! De problematiek van de grote gemeente te Zwolle is helder in kaart gebracht: ruim 1750 leden, verdeeld over 3 secties, die niet kunnen uitgroeien tot zelfstandige kerken omdat dan 2 van die 3 kerken niet in hun ambtelijke dienst zouden kunnen voorzien. Want de gemeente telt vele jongeren die zelfstandig wonen, veelal studenten, die wel ambtelijke zorg nodig hebben, maar zelf geen ambtsdrager kunnen zijn.

Dat is de ene kant van het verhaal. Maar de andere kant is er ook: al die jongeren zoeken iets in de kerk, zij verwachten iets van het kerkelijk leven waardoor zij verder geholpen worden in hun (ge)loofsontwikkeling. Die verwachting mag er zijn! Maar zij wordt niet altijd beantwoord. Zwolle is indertijd overspoeld door grote aantallen leergierige jongelui, meer dan de bestaande structuren konden verwerken.

Veel goeds, maar ook hiaten

Ik wil wel nadrukkelijk stellen, dat vele ambtsdragers en andere gemeenteleden heel veel hebben gedaan voor de kamerbewoners en nog doen. De tijd is al lang voorbij, dat het ambtelijk bezoek in de eerste plaats werd gericht op zieken, eenzamen en bejaarden. Gelukkig komt dat in de scriptie ook naar voren, in de verschillende interviews. Maar ook worden er hiaten geconstateerd, dat verbaast mij niet. Want we zijn aan de grens van ons vermogen. De kerkeraad telt nu 75 ambtsdragers, meer kunnen wij er niet benoemen willen ze (na een jaar verlenging) nog een keer aftreden ook.

Welnu, hoe pakt Jitse van der Wal dit aan?

Ik ben heel blij dat hij niet voor het probleem wegloopt door te zeggen 'laat al die studenten hun attestatie dan maar mooi thuis laten bij hun ouders, dan is Zwolle ervan af'. Want hij heeft signaleerd, dat het *nodig* is dat studenten hier kerklid worden. Dat ben ik van harte met hem eens, om tal van redenen die hij ook aanvoert. Dat heeft te maken met leeftijd en vorming, met confrontatie en verdere zelfstandigheid.

Daarbij wordt juist de aanstaande hulpverlener (nu nog GHBO-student), gevraagd naar zijn eigen identiteit. Als die niet of onvoldoende ontwikkeld is, geeft dat problemen, niet zelden ook in het geloof, in de relatie tot God. Daarnaast zijn er ook jongeren, die zich een losse levenshouding aanmeten. Als ambtsdrager kom je die wel tegen, soms óók als zij in Zwolle geen kerklid zijn. Dan vraag je je af: 'wat weet de thuiskerk hiervan?' De ervaring is in de regel 'erg weinig'. Zonneklaar komt dat in de interviews naar voren: na een eerste studiejaar neemt de band met de thuiskerk snel af, soms al eerder. Wat hier gebeurt, wat een jongere hier meemaakt in zijn ontwikkeling, daarop heeft men 100 kilometer verder geen zicht.

Conclusie van Van der Wal: laten alle studerenden in Zwolle *hier* kerklid worden! Geheel mee eens. *Kerkeraden, wordt wakker:* laat uw jongeren niet zonder attestatie vertrekken!

Hoe vang je het op?

Maar dan, hoe moet Zwolle dit opvangen? Van der Wal schat dat er dan nog wel zo'n 200 jonge leden bij zullen komen. Dat lijkt mij minimaal. Maar gelukkig, in een grote gemeente zijn de mogelijkheden niet gering, als je eerst maar zorgt voor een goede structuur.

Het meest opvallende voorstel in de scriptie is, als het *aantal* ambtsdragers niet meer kan worden uitgebreid, zorg dan voor ambtsdragers die *meer tijd* beschikbaar hebben. Ziedaar de introductie van de pastorale werkers, al dan niet full-time. Je kunt je hierbij voorstellen, dat een ouderling, die hierin een taak ziet, vier dagen gaat werken in plaats van vijf, om dan die vijfde dag extra te besteden aan zijn ambt. 't Is maar een voorbeeld. De kerk zou die vijfde dag dan wel moeten betalen, omdat die man anders aan inkomen te kort komt.

Als het zo zou kunnen gaan, en ik neem dit voorstel serieus, dan heeft Zwolle nog heel wat capaciteit in huis, daar ben ik van overtuigd. Er zijn tamelijk veel ambtsdragers (in alle leeftijden!) die graag met studenten contact onderhouden.

Daarbij formuleert Van der Wal het idee, de student die aankomt in te delen bij een ouderling en diaken,

Een studentenwijk... Foto: R Emmelt Knigge

die hij vier jaar lang houdt, ongeacht al de verhuizingen en de stage-perioden in die tijd. Die gedachte is hier al wel eens eerder gelanceerd. De bedoeling was dan, dat een nieuw bevestigde ambtsdrager eerste-jaars studenten toebedeeld krijgt, zodat ze samen 4 jaar kunnen optrekken. Dat geeft een goede band, terwijl tot op heden de praktijk is dat die band steeds verbroken wordt wanneer een mooiere kamer wordt betrokken in een andere wijk en/of sectie. Echter, dat deze gedachte nog steeds geen werkelijkheid is geworden, komt mede door reacties... van de studenten zelf! Zij willen niet een aparte wijk vormen, zij willen gemeenteliden zijn net als de anderen; op wijkavonden willen ze ook gewone mensen ontmoeten... (zeggen ze zelf).

Maar nu is het leuke van de gedachte van Van der Wal, dat hij de wijkindeling naar *categorie* weet te combineren met de *geografische* indeling, die wij tot nu toe gewend zijn. Wil er sprake zijn van een stukje integratie van de jongere in de gemeente, dan moet het hem mogelijk worden gemaakt de wijk waarin hij woont te leren kennen. Daarom moet hij wel geografisch worden ingedeeld, net als ieder ander. Hij krijgt alleen andere ambtsdragers dan die anderen in de wijk, maar daar zal hij geen last van hebben.

Studentenwerk in de praktijk

Ik denk dat dit een goede oplossing kan zijn. In gedachten zie ik de praktijk al voor me: in de introductieweek voor eerste-jaars worden nu de predikanten uitgenodigd om een avond kennis te maken met de nieuwe ploeg (ruim 100 man); maar straks zouden dan meteen hun ouderlingen en diakenen mee kun-

nen gaan, iedere nieuwe student zou meteen weten wie hier zijn ambtsdragers zijn... Op die manier zou ook van alles georganiseerd kunnen worden, in het kader van de ambtelijke zorg.

Nog een stap verder, en al die studenten-ambtsdragers vormen een aparte sectie, met een eigen studenten-predikant. Van der Wal ziet dit in zijn scriptie als ideaal. De bestaande structuur maakt een dergelijke uitbouw inderdaad goed mogelijk. En op zo'n 500 a 600 jongeren is die investering ook zeker verantwoord. Maar toch krijg ik hier wat moeite. Immers, als je dit gaat omrekenen, zie je dat die ene studentensectie wat de ambtsdragers betreft, dan net zo groot wordt als de andere drie bij elkaar: 600 studenten betekenen 600 adressen, net zoveel als de rest van de gemeente. Dan zijn de verhoudingen zoek. Bovendien komt dan toch het studentenwerk, hoe dan ook, enigszins buiten de gemeente te staan. Drie predikanten hebben dan niets meer met de studerenden te maken, zij ontmoeten hen niet meer, terwijl zij wel ook voor hen op de kansel staan en dus moeten weten wat er leeft. Hoe kun je nu preken voor mensen die je niet kent? Bovendien is wat de preekarbeid betreft hier nauwelijks plaats voor een vierde predikant. Dit punt lijkt mij dus wel wat te weinig doordacht. Evenals trouwens de opmerking in de scriptie, dat Zwolle voor kadervorming een kweekvijver zou moeten aanleggen van enkele tientallen jonge broeders, waaruit de kerkeraad dan ambtsdragers kan benoemen. Die tientallen zijn er eenvoudig niet! De ruimte tussen de belijdeniscatechisatie en de bevestiging in het ambt is momenteel vrij klein.

Ook heeft Van der Wal mij niet overtuigd van de noodzaak, *alle* jongeren in een bepaalde leeftijd onder te brengen in het jeugdpastoraat. De werkende jeugd verhuist niet zo vaak. Zij moet wel degelijk ook extra aandacht krijgen, maar dat kan m.i. op de gewone manier.

Echter de grote lijn is helder, en is alle aandacht waard. Zwolle zal hier over nadenken en als het deze kant opgaat hoeft zij m.i. niet te schromen zo nodig het kerkverband in te schakelen voor personele en/of financiële medewerking.

B. Luiten

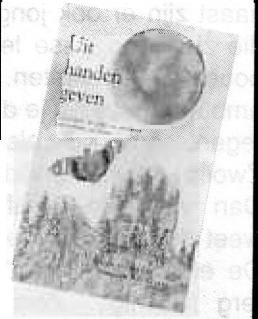
Ds. B. Luiten is sinds 1991 predikant te Zwolle-Centrum.
Adres: Wipstrikkerallee 161, 8025 AG Zwolle.

UIT HANDEN GEVEN

Gedichten die pijn en verdriet hanteerbaar maakten.

Dit zijn de gedichten van Anne. Anne schreef en schrijft gedichten om het leven beter te begrijpen. Anné's vertrouwen in het leven, in mensen, werd geschonden toen de grenzen van haar lichaam niet werden gerespecteerd. Toch gaf haar Hemelse Vader haar in het leven een plaats. Anne leeft!!

Anne van der Zee

BREDE / OLD

DRUKKERIJ / UITGEVERIJ

Stationsweg 49, 8091 AB Wezep, Postbus 86, 8090 AB Wezep
Telefoon 05207 - 63390, Telefax 05207 - 65303

ISBN 90-71097-19-6
36 pag. paperback
f 15,-

**Riskante
leefgewoonten
zijn
onchristelijk
Hoe riskant
vindt u
de alcohol?**

**CHRISTELIJKE BEWEGING VOOR
DRANKBESTRIJDING**

Antwoordnr. 609,7300 WB Apeldoorn, tel. 055-337466
Postbank 607667 t.n.v. penningmeester
Chr. Beweging voor Drankbestrijding, Arnhem.

Studenten in de kerk van Groningen-West

Een beschouwing

In dit artikel willen wij naar aanleiding van de scriptie van Jitse van der Wal inzicht geven in het functioneren van studenten in de gemeente van Groningen-West. Wij doen dit op de volgende manier. Aan de hand van een aantal onderwerpen die onzes inziens van belang zijn, geven wij onze mening. Daarbij leggen wij onze opvatting naast die van Jitse van der Wal. Het artikel is geschreven vanuit het oogpunt van de student die kerklid is in de gemeente van Groningen-West en die lid is van de Gereformeerde Studenten Vereniging.

Situatie in Groningen-West

Volgens de gegevens van eind 1992 bestaat de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) van Groningen-West uit 850 leden. Bijna een kwart van de leden is student. Daarnaast is ongeveer 50 tot 60% van de gemeente ouder dan 50 jaar. Heel algemeen gesteld komt het er op neer, dat er twee groepen binnen de kerk zijn, studenten en ouderen. Tussen deze twee groepen is er weinig tot geen contact.

De meeste studenten voelen zich niet echt thuis in de gemeente. Hiervoor kunnen meerdere redenen gegeven worden. In het nu volgende gedeelte proberen wij aan te geven waar ons inziens de knelpunten en problemen liggen.

De preek

In Onze kerken wordt er een groot belang gehecht aan de preek en de uitwerking daarvan. Bij veel studenten heerst toch een ontevreden gevoel over de preek. In het algemeen kan gezegd worden dat de student er behoefte aan heeft dat de preek past binnen zijn belevingswereld. De predikant moet er rekening mee houden dat er studenten in de kerk zitten. Concreet gezegd, heeft de student weinig behoefte aan een preek waarin alleen algemene waarheden worden gepresenteerd en bevestigd. Hij bevindt zich vaak in een 'zoekproces'; hij heeft ruimte nodig om zelfstandig antwoorden te vinden. De standpunten moeten niet bij voorbaat vaststaan, maar er moet discussie mogelijk zijn. Dit betekent niet dat afstand genomen wordt van het geloof en de Bijbel. Binnen het geloof dat iemand heeft, kunnen veel vragen onbeantwoord zijn. De student wil openheid om hier over te kunnen praten. Als hij uit-

eindelijk een eventueel afwijkend antwoord vindt, wil hij geaccepteerd blijven. De nadruk ligt hierbij niet zozeer op de uiteindelijke antwoorden, maar op de weg naar de antwoorden toe. Als de student zich in een zoekproces bevindt, moet hem niet steeds het pasklare antwoord voorgehouden worden. De ambtsdrager moet naast hem gaan staan en met hem meedenken. Deze betrokkenheid voorkomt dat de student het idee heeft dat de preek niet over hem gaat, maar bestemd is voor het gedeelte van de gemeente dat geen vragen heeft.

Naast dit 'zoekproces' dat studenten ervaren hebben andere studenten bezwaar tegen de manier van preken, namelijk dat de praktische toepassing gemist wordt. Hiermee wordt bedoeld dat de preek zo concreet moet worden dat de preek handvatten geeft voor de inrichting van ons leven. De preek moet de vertaalslag maken van het evangelie naar de manier waarop wij onze omgang met God en het leven met de naaste moeten vormgeven.

In het voorgaande is kort aangegeven wat onze gedachten zijn ten aanzien van de preek. Nu willen wij dit naast de scriptie van Van der Wal leggen. Van der Wal pleit er voor dat in de preek de centrale betekenis van Christus' werk realiteit moet worden voor de jongeren. 'In preken moet er oog zijn voor

Annemieke Dijkstra, Jan Willem Hoekzema, Freddy van Mullige"

de studerende jeugd die in een crisis rond geloof en kerk verkeren. Geloven is voor hen geen vanzelfsprekende zaak. Dat moet in preken doorklinken... (p. 181). De kerkeraad doet er volgens hem goed aan opmerkingen over het preken te verwerken in hun preekbespreking. Ook geeft hij nog enkele praktische tips, bijvoorbeeld het uitdelen van een preek-schema in de kerkdienst.

Met wat Van der Wal aandraagt over de preek kunnen wij het volledig eens zijn. De conclusies die hij trekt uit het door hem verrichte onderzoek lijken ons juist. De resultaten van het onderzoek zijn herkenbaar.

De kerkgang

Hiervoor is gesproken over de visie op de preek. Aansluitend hierop willen wij de kerkgang belichten. Studenten in Groningen gaan gemakkelijk naar een andere (vrijgemaakte) kerk in plaats van naar de eigen gemeente. De veelgehoorde redenen hiervoor hebben te maken met de manier waarop gepreekt wordt. Bij sommige predikanten is men geneigd weg te blijven. Van deze vorm van 'kerktoerisme' is in het onderzoek van Van der Wal niets terug te vinden. Daarnaast valt op te merken dat het percentage van 88% dat Van der Wal gevonden heeft met betrekking tot het kerkbezoek, volgens ons in vergelijking met Groningen-West vrij hoog is.

Ambtsdragers

Zoals eerder gezegd heeft de student sterke behoefte aan openheid in zijn relatie met de ambtsdragers. Van de ambtsdrager wordt verwacht dat hij kan luisteren. Hij moet naast de student gaan staan, meedenken en niet direct met pasklare antwoorden komen. De praktijk leert anders. Veel jongeren ervaren het contact met hun ouderling niet altijd even positief. Ook veel ouderlingen hebben echter moeite met hun werk.

Onze indruk is dat studenten snel naar een leeftijdsgenoot toestappen om over persoonlijke (Geloofs)problemen te praten. Vooral met iemand die in dezelfde ontwikkelingsfase is als de student zelf komt men snel tot een vertrouwelijk gesprek. Deze persoon wordt meestal gevonden binnen vriendenkring of studentenvereniging. Hiermee wordt de behoefte aan vertrouwelijk contact met de ambtsdrager 'overgenomen' door de studentenvereniging.

Ook volgens Van der Wal, voelen de jongeren zich niet altijd begrepen door de ouderling. Hij komt tevens tot de conclusie dat jongeren vaker een inhoudelijk gesprek hebben met leeftijdsgenoten, dan met volwassenen. Van der Wal vindt dat de kerkeraad de kandidaat-ambtsdragers een goede opleiding moet garanderen. Hij adviseert het 'aanleggen van een forellenvijver'. De kerkeraad laat een grote groep mensen een kadercursus (van ongeveer drie

jaar) volgen, zonder hun de garantie te bieden dat ze daadwerkelijk zullen worden ingezet als ambtsdrager. Een aantal van die groep zal daadwerkelijk ambtsdrager worden.

Ons commentaar hierbij is dat het aanleggen van een 'forellenvijver' ervan uitgaat dat er voldoende potentiële ambtsdragers zijn. Dat is niet het geval. Het is beter om als uitgangspunt te nemen dat de eenmaal gekozen ambtsdragers scholing en bijscholing ontvangen voor en ook tijdens hun 'ambts-termijn'.

Studentenpastoraat

Sommige ambtsdragers zijn veel beter geschikt om te functioneren onder studenten dan anderen. Van die verschillen moet je gebruik maken. Studenten die in een crisis verkeren omtrent kerk en geloof kunnen behoefte hebben aan intensief contact. Met 'speciale' ambtsdragers voor studenten zou dat ons inziens gemakkelijker en beter gaan. Als de ambtsdragers de studenten beter leren kennen, kunnen studenten ook sneller ingezet worden bij werk in de gemeente. Dit zal de integratie van studenten in de gemeente zeer ten goede komen.

Ook Van der Wal vindt het aanstellen van 'speciale' ambtsdragers voor studenten wenselijk. Onder de studerende jeugd zal een studentenpredikant goed werk kunnen verrichten. Als dit niet haalbaar is, is het aanstellen van part-time pastorale medewerkers volgens hem het overwegen waard. Deze ambtsdragers voor jongeren kunnen primair actief zijn in het jongerenpastoraat. Zij kunnen jongeren opzoeken; niet alleen thuis, maar ook op de plaatsen waar jongeren samenkomen. Dat ambtsdragers volgens Van der Wal in plaats van met z'n tweeën ook alleen op stap kunnen gaan en dan samen twee maal zoveel bezoeken kunnen afleggen willen we hier niet onvermeld laten.

Woldring (1968)

In het begin van zijn scriptie haalt Van der Wal het onderzoek van H.E.S. Woldring in Groningen uit 1968 aan. De situatie zoals Woldring die schetst in 1968 komt treffend overeen met de situatie zoals die tegenwoordig in Groningen nog is. Zo merkte Woldring in 1968 al op dat de studenten wat kerk en geloof betreft, meer geloofsgebonden dan kerkgebonden zijn. En dat is nu nog steeds het geval. Zoals eerder opgemerkt onder het kopje 'preek', neemt de student in zijn zoekproces op een bepaalde manier afstand van de kerk. Hij neemt daarbij geen afstand van het geloof. De resultaten van Woldrings onderzoek sluiten bij dit beeld aan.

Deze opvallende overeenkomst tussen de tegenwoordige situatie en het onderzoek van 25 jaar geleden roepen een aantal vragen op. Wat hebben de kerken en in het bijzonder de kerkeraden in Gronin-

gen gedaan met het onderzoek van Woldring? En wat is bereikt in de verbetering van het kerkelijk functioneren van studenten?

Tenslotte

Het is mooi dat studies als die van Van der Wal verschijnen. De kerk in Zwolle-C. heeft nu niet alleen duidelijk voor ogen hoe de jongeren functioneren, maar ook wat de achtergronden zijn. Het is goed als het functioneren van bepaalde (leeftijds)groepen in plaatselijke gemeenten aan onderzoek onderworpen wordt en dat daar een uitgebreid schriftelijk verslag van komt dat voor ieder gemeentelid toegankelijk is. Deze studie komt pas volledig tot zijn recht als de gemeenten met de resultaten van de studies aan de slag gaan.

Annemieke Dijkstra
Jan Willem Hoekzema
Freddy van Mulligen

Annemieke Dijkstra, Jan Willern Hoekzema, Freddy van Mulligen
studerend aan de Rijks Universiteit te Groningen.
Adres: Saffierstraat 12, 9743 CH Groningen.

STICHTING AFBOW

De stichting Afbouw te Kampen stelt zich ten doel de beoefening van de gereformeerde theologie te bevorderen door met name te helpen bij de financiering van proefschriften ten dienste van promoties aan de Universiteit te Kampen.

Voor haar inkomsten is de stichting geheel aangewezen op giften van meelevende kerkleden.

Inlichtingen worden graag gegeven door het bestuur:

C. Trimp (05202-14869),

B. Kamphuis (05202-26248) en

J.G. de Kimpe (05202-16384).

Giften, die fiscaal aftrekbaar zijn, worden graag ingewacht via bankrekeningno. 63.18.36.934.

ten name van Stichting Afbouw
p/a Hoefblad 4
8265 GM Kampen.

Postrekening van de Credit Lyonnais Bank te Kampen: 806552.

REAGEER
EN
RESERVEER
SNEL!!!

als luxe hotels

Verwen-Arrangement

Comfortabele bungalows in het prachtige Twentse landschap

- inclusief ontbijt
- inclusief lunch
- inclusief diner

maandag t/m vrijdag

in de periode van

03-01 tot 15-04-'94

(prijs + 10%)

28-10 tot 19-12-'94

andere data op aanvraag

6 pers. f 178,- p.p. 4 pers. f 210,- p.p.

2 pers. f 265,- p.p.

voor reservering: Weelink's Recreatie Ommen,

De Schammelte 16, 7731 BM OMMEN, -

Tel. 05291-51885.

Tail1John

Groothandel in confectie

Specialist in kookkleding (kostuums en smokings vanaf f 298,-)

Vraag vrijblijvend een offerte aan bij:

TAILOR JOHN, Marsweg 35, 8013 PE Zwolle,
telefoonnr. 038-600825, fax 038-600599.

Het bijzondere van Groningen

Na de verschijning van mijn boek *Op de grens* in 1991 is mij vaak de vraag gesteld, waarom gereformeerde studenten uit Groningen zich ten aanzien van de gereformeerde traditie zoveel radicaler opstellen dan die uit andere universiteitsplaatsen. Kort daarna werd de veronderstelde radicaliteit bevestigd door het thema en de toon van de Groningse studenten bij de presentatie van het Paascongres 1993 onder de titel 'Geloof in Europa'. Als geoefend waarnemer van de 'studentenscene' en opnieuw getoetst in mijn recente lezingentoernee naar aanleiding van mijn boek kan ik niet anders dan bevestigen dat 'Groningen' anders is en inderdaad radicaler.

Daarmee geef ik uiteraard geen antwoord op de gestelde vraag. Ook bij de voorbereiding van dit artikel heb ik lang geaarzeld of ik een publieke poging zou doen om die vraag te beantwoorden. Het is een uitstekende vraag om als historicus te beantwoorden. Je hebt dan een goed beeld welke loop de geschiedenis heeft genomen. Ingaan op de vraag nu betekent onvermijdelijk dat je de aandacht richt op een specifieke groep studenten en de plaatselijke kerkelijke gemeenschappen, waarvan zij deel uitmaken. Je berokkent dan gauw meer schade dan je opbouwt. Toch meen ik dat ik nu een poging moet doen om die vraag te beantwoorden. Ik heb daar twee redenen voor. In de eerste plaats denk ik dat *inzicht* in het geestelijk spanningsveld waarin men leeft leidt tot een beter omgaan met eigen positie als belijdend christen. In de tweede plaats denk ik dat het voor kerkeraden voor de ontwikkeling van pastoraal werk aan studerende essentieel is dat men het *bijzondere* van de eigen kerkelijke situatie kent.

1968 en vele jaren later

Op 17 februari 1968 schreef J.J. Boersema in een Ingezonden in het *Nederlands Dagblad*: 'De Gereformeerde studenten hebben dringend behoefte aan steun en extra pastorale begeleiding om het hoofd boven water te kunnen houden in deze tijd van geestelijke ontwrichting. Teleurstellend is het dan ook, dat op speciaal verzoek van "Hendrik de Cock", daartoe van de zijde van de kerkeraden steeds negatief of zeer stroef op wordt gereageerd. Het (sporadische) zondagse gebed voor onze studenten wordt zo in onze oren een holle frase'. In een hoofdartikel als reactie op dit Ingezonden gaat P. Jongeling aan dit verwijt voorbij door de betreffende bevoegden, indien zij dit nodig oordelen, uit te nodigen zelf te reageren. Op 14 mei verschijnt in het *Nederlands Dagblad* een Ingezonden van C. van der Waal onder de titel: 'Woekeren wij met de talenten van de Vrijmaking'. Hij gaat op de klacht van

Boersema in op de volgende manier: 'Nu kan ik eerlijk belijden, dat ik van plaatselijke situaties in het heden niet op de hoogte ben. Ik weet alleen van mijn eigen Kamper tijd: een- of tweemaal huisbezoek in de vier jaar en nooit en te nimmer een predikant op de kast (ook niet bij de anderen). Ik weet daarom niet, hoe de preciese achtergrond van het schrijven van de heer Boersema is. Maar het is wel een algemene waarheid dat als jongelui op een gegeven ogenblik 'trappen tegen de kerk' daar soms een verlangen achter kan schuilen dat met het modewoord: verlangen naar 'begeleiding' omschreven kan worden.'

Op 15 juni 1968 verschijnt in het *Nederlands Dagblad* de aankondiging van de oprichting van het Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap, waaraan vanaf het eerste uur veel oud-leden van 'Hendrik de Cock' verbonden waren. In dit manifest wordt o.a. gesteld: 'In de vijfde plaats zullen de verantwoordelijkheden scherper moeten worden omschreven. Wij moeten weten waar we elkaar op kunnen aanspreken. De kerken moeten zich meer rekenschap geven van de speciale ambtelijke zorg, die aan onze studenten verleend mag worden. De eigen moeilijke plaats van de studenten doet hen voor een bijzondere bearbeiding evenzeer in aanmerking komen als de soldaten en de zeevarenden onder ons. Alleen kortzichtigheid kan de weg naar een betere verhouding blokkeren'.

Mijn artikel is geschreven op verzoek van de redactie van *De Reformatie* naar aanleiding van de scriptie van Van der Wal. Van der Wal kan zijn scriptie beginnen met een weergave van een door H.E.S. Woldringh in *Lucerna* gepubliceerd artikel over 'Student en kerk' gebaseerd op een onderzoek in de universiteitsstad Groningen. Dit artikel was een heldere poging om de beweringen van Boersema met statistisch materiaal te ondersteunen. De tweede publikatie die Van der Wal bespreekt is van D. Tieleman in het begin van de 70-er jaren studentenpredikant (synodaal-gereformeerd) in Groningen. In het midden van de 80-er jaren duikt hetzelfde thema weer op door een onderzoek onder Groningse jongeren door O.B. Wiersma en J. van der Ploeg naar het onderwerp 'jongeren en geloof'. Mijn eigen boek zou ik in 1990 niet geschreven hebben als ik geen betrokken ooggetuige was van de Groningse situatie.

Waarin bijzonder?

Genoeg materiaal om de stelling te bewijzen dat de problematiek in Groningen uniek is en zich niet laat vergelijken met de situatie in Delft, Leiden of U-

trecht. Kennelijk is de situatie in Groningen voor hen die daar wonen regelmatig aanleiding om zich er op een geordende manier over uit te spreken. De in de vorige alinea's weergegeven reeks gebeurtenissen en citaten vormen naar mijn mening een lang volgehouden en steeds weer door anderen overgenomen schreeuw om adequate pastorale aandacht. Een schreeuw die nu eens klinkt in persoonlijke gesprekken dan weer door een ingezonden stuk of in een manifest. Periodiek grijpt men naar het redmiddel van het statistisch onderzoek in de hoop dat cijfers meer zullen zeggen dan duizend woorden.

Waarin is Groningen bijzonder? De stad Groningen is een kennis-knooppunt. Voor noordelijk Nederland zijn daar vrijwel alle opleidingen geconcentreerd. De universiteit bestrijkt vrijwel alle disciplines. Ze behoort met Amsterdam, Leiden, en Utrecht tot de vier grote klassieke universiteiten. Daarnaast bestaat er een groot aantal HBO-instellingen waaronder een conservatorium en een kunstacademie. Op een totale bevolking van 175.000 inwoners wonen er meer dan 30.000 studenten. Er studeren meer gereformeerd-vrijgemaakte studenten in Groningen dan in enige andere universiteitsplaats, een gevolg van het hoge percentage gereformeerd-vrijgemaakten in het noorden van het land en de in Nederland hardnekkige gewoonte om te gaan studeren aan de dichtst bij het ouderlijk huis gelegen universiteit. Groningen is dus uniek in kwantitatief opzicht.

De universiteiten en hogescholen, het conservatorium en de kunstacademie bieden opleidingen die getoetst worden naar nationale en internationale maatstaven. De docenten komen dan ook uit alle streken van het land en hebben vaak voor kortere of lange tijd in het buitenland gewerkt. Een groot deel van de docenten is van oorsprong geen Nederlander. De keerzijde is dat de noordelijke regio er economisch zwak voor staat. Slechts een zeer klein deel van de afgestudeerden vindt een baan in het noorden. 'Kennis' is dan ook een van de belangrijkste export-produkten van de provincie Groningen. Deze combinatie van factoren leidt ertoe dat er een grote spanning bestaat tussen het levenspad dat de studentengemeenschap aan het bewandelen is en de burgerlijke of kerkelijke ge-

meenschap waarvan men deel uitmaakt. De gereformeerd-vrijgemaakte studentengemeenschap in Groningen staat, vanwege de aantallen, bol van het talent, dat uitzwermt over talloze disciplines. Er wordt op hoog niveau gemusiceerd in aantallen, die je elders tevergeefs zult zoeken. Talloze onderwerpen worden bestudeerd, waarbij men er niet voor terugdeinst om verschillende studies te combineren. Maar, en in dat opzicht is Groningen ook uniek, er is geen markt voor al dit talent. Opgegroeid in deze omgeving wordt men opgeleid om te vertrekken. De gemeenschap waarvan men deel uitmaakt heeft beroepshalve meestal geen interesse in de probleemvelden waarin de studerende zich bewegen. Gekoppeld aan de ontbrekende werkgelegenheid is er geen klimaat aanwezig waarin de interesses van de studenten gedeeld of gewaardeerd worden.

Een derde element, waarin Groningen uniek is, is de omvang en samenstelling van de kerken. Er is geen universiteitsplaats in Nederland, waar zo'n groot percentage van de bevolking behoort tot een gereformeerd-vrijgemaakte kerk. Met de vergrijzing van de steden zijn ook de kerken in Groningen vergrijsd, waardoor de verschillende groepen in de kerk zich qua interesse tamelijk ver van elkaar bewegen. Toch moet de pastorale bearbeiding en het gemeente-zijn door de wisselwerking tussen deze groepen tot stand komen.

4. Kerkdiensten

Van de 50 gereformeerde studenten waren 9 's zondags nooit in Groningen, 2 zeer zelden (d.w.z. 1 keer in de 6 of 8 weken), 13 altijd en 26 m.o.m. regelmatig (d.w.z. 1 keer per twee weken, of twee keer per drie weken of drie keer per maand e.d.) Bij de vrijgemaakte studenten was dit ongeveer hetzelfde: 8 nooit in Groningen, 13 altijd, 1 zeer zelden en 28 waren m.o.m. regelmatig in Groningen.

Van de 100 studenten waren er 39 gereformeerde en 41 vrijgemaakte studenten altijd of zeer regelmatig in Groningen. De volgende tabel laat de frekwentie zien van het kerkbezoek van deze studenten.

In deze tabel gaat het alleen om het bezoeken van kerkdiensten, ongeacht het kerkgenootschap.

Uit deze tabel blijkt, dat de helft van de gereformeerde studenten één keer per zondag naar de kerk ging, terwijl de helft van de vrijgemaakten in de steekproef twee keer naar de kerk ging. Overigens spreken de cijfers van de tabel voor zichzelf, vooral als we ze gaan vergelijken met het kerkbezoek als ze bij hun ouders thuis zijn.

tabel 14

Frekwentie van kerkbezoek in Groningen.

frekwentie	geref. stud.	vrijgem. stud.
nooit	3	1
1 keer p. 2 maanden	4	2
1 keer p. twee zondagen	2	2
1 keer per zondag	18	4
3 keer per twee zondagen	8	12
2 keer per zondag	4	20
totaal	39	41

Fragment uit het onderzoek *Studentenkerk van H.E.S.Woldringh*

Met het woord 'wisselwerking' komt en passant nog een facet in beeld. De studerenden worden getraind in het aangeven van redenen waarom ze een bepaald standpunt innemen. Ze worden daarop getentamineerd. Hun scriptie wordt erop beoordeeld. Ze zijn dus gespist op het onderling debat, op de onderlinge argumentatie. Dat wordt in kerkelijke kring wisselend gewaardeerd. Heel vaak vinden kerkeraden het vervelend als ze geprikkeld worden tot het verantwoording afleggen van een gevoerd beleid. Je moet je dan kwetsbaar opstellen en de bereidheid hebben om, indien nodig, op je standpunt terug te komen gehoord de argumenten. De een slaat zich gemakkelijker door die situatie heen dan de ander. Ik ben van mening dat het essentieel is voor een kerk dat die werkwijze wel gevolgd wordt. Het wisselen van argumenten speelt een belangrijke rol in de geloofsvorming. Anderen die later ook beslissingen zullen moeten nemen moeten inzicht kunnen verwerven in de diepste beweegredenen en afwegingen van de beslissers. Voor dit aspect van het pastorale werk zijn de uitgangsvoorwaarden in Groningen niet zo goed.' Overigens zie je die houding ook terug in de radicaliteit van de Groningse studenten.

Lokaal creativiteit nodig

Daar de situatie in Groningen uniek is moeten de daar wonenden het pastorale werk ontwikkelen zonder terug te kunnen vallen op ervaringen van elders. Sterker nog, de maatregelen in Utrecht of Zwolle kunnen daar toereikend zijn, maar kunnen volstrekt onvoldoende of ineffectief in Groningen zijn. De vorming van een Sectieraad Jeugd als onderdeel van de kerkeraad, zoals voorgesteld voor Zwolle, kan een heel goede keus zijn. In ieder geval is duidelijk dat bij grote kerken de wijksgewijze bearbeiding het onmogelijk maakt om een beleid te ontwikkelen voor een bepaalde doelgroep. De kerken in Groningen zullen hun eigen methodiek moeten ontwikkelen en daarin creatief moeten worden. De kerkleden zullen door open communicatie instrumenten moeten ontwikkelen, die het mogelijk maken de kerk echt als een gemeenschap te laten functioneren. Men zal daarbij bereid moeten zijn het te laten groeien en veranderen. Als men op zijn studeerkamer een plan uitwerkt en het vervolgens organisatorisch invoert zonder op de aanpasbaarheid te letten vanwege de weerbarstigheid van de praktijk gaat het mis. Je moet zorgen dat de instrumenten die je ontwikkelt aan de hand van opgedane ervaringen kunnen veranderen en dat je van je fouten kunt leren.

Huisbezoek, kerkdiensten, gemeenteavonden, wijkavonden, zijn instrumenten om de gelovigen te laten delen in de vreugde van Christus. Voortdurend moet de vraag gesteld worden of de thans gehanteerde instrumenten wel geschikt zijn voor dat doel. Het zal

duidelijk zijn dat ik van mening ben dat de geschiedenis van het pastoraat in Groningen ons geleerd heeft dat de huidige instrumenten voor de studenten ontoereikend zijn. Winst is dat recent een tweetal predikanten begonnen is met het regelmatig bijeenroepen van studerende jongeren uit de eigen gemeente voor een discussie-avond. Los van wat er op die avonden besproken wordt is het simpele feit van het bijeenroepen van deze groep al van groot belang en een erkenning van de noodzaak tot gerichte pastorale zorg. De kerkeraad of de predikant maakt daarmee duidelijk dat de studerenden pastoraal serieus genomen worden. (Wellicht ten overvloede: een studentenvereniging is geen instrument voor pastoraal werk!).

Toch wil ik aan het eind van dit artikel niet verhelen dat mij soms een gevoel van moedeloosheid bekruipt. In de scriptie van Van der Wal komen een aantal concrete zaken aan de orde. In de Christelijke Gereformeerde Kerk van Groningen heeft men een ouderling voor pastoraal werk aan studerenden vrijgesteld. In het verleden is de gedachte geopperd van een pastoraal werker of een studentenpredikant. Ik ken al de argumenten ertegen. Maar wat ik niet begrijp is dat er, bij kritiek op andere voorstellen, geen betere instrumenten ontwikkeld worden. De pastorale bearbeiding van studerenden is sinds 1968 geen spat veranderd, ondanks de steeds weerkerende klacht daarover.

Ik krijg de indruk dat Van der Wal nog onvoldoende beseft hoe weerbarstig de gereformeerd-vrijgemaakte kerken zijn bij de introductie van nieuwe werkvormen en hoe gering de bereidheid is eens iets uit te proberen. Dit zal gedeeltelijk angst zijn voor het nieuwe of voor het ongereguleerde. Soms denk ik dat het ook wel eens met een overschatting van wetenschap te maken kan hebben. Veranderingen zie je vaak pas naar voren komen, nadat een lijvig theologisch-wetenschappelijke deputatenrapport is geschreven. Dat wordt vervolgens de nieuwe zekerheid, waarna de samenleving volgens deze kaders weer onwrikbaar wordt ingericht. Kerkeraden hebben zich daardoor geestelijk al helemaal ingesteld op 'niet-veranderen', tenzij er sanctionering is van synodewege na een studiedeputaatschap. Op die manier zal het pastoraat aan studerenden sluitpost blijven. Maar mijn indruk is in dit opzicht in ieder geval in Groningen een cultuuromslag nodig om te zorgen dat studerenden een helpende hand van hun mede-christenen daadwerkelijk kunnen waarnemen.

T.M. Klapwijk

Prof. dr. ir. T.M. Klapwijk is hoogleraar in de technische natuurkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen.
Adres: Bordewijklaan 90, 9721 WP Groningen.

De jongere in een Groninger stadskerk

Groningen is Zwolle niet

Als je als Groninger een scriptie over kerkjeugd in Zwolle leest, valt op dat tussen beide steden duidelijke verschillen bestaan. In Groningen bevinden zich een rijksuniversiteit en openbare hogescholen. In Zwolle is naast openbare instellingen een algemeen-christelijke en zelfs een gereformeerde hogeschool.

Ook kerkelijk is er onderscheid. Een grote gemeente als Zwolle-C. met 1770 leden kom je in Groningen niet tegen. De grootste stadskerk, Groningen-Oost telt zo'n 1400 leden die over twee wijken, twee kerkgebouwen en twee predikanten zijn verdeeld. De stad telt wel meer gereformeerden dan Zwolle, zo'n 4800 in totaal, en meer kerkgebouwen, namelijk 6.

Er is een grote gereformeerde studentenvereniging, de GSVG, die meer dan 200 leden omvat en waarvan de meeste studenten lid zijn. Er bestaat ook een grote vereniging van gereformeerde HBO-studenten, die meer dan 100 leden telt en waarvan ook vele gereformeerde HBO-studenten lid zijn. De GSVG en de HBO-vereniging hebben hun eigen bijbelstudiekringen. Deze bijbelkringen worden goed bezocht. Zodoende krijg ik van het bijbelstudiewerk door jongeren in Groningen een beter beeld dan ik via de scriptie van J. van der Wal van de georganiseerde bijbelstudie door jongeren in Zwolle kreeg.

Jongeren zijn er in de hele stad. Studerende vooral in West, maar ook in Noord en Oost. Aparte ambtsdragers voor studenten zijn er niet en de jongeren vragen er ook niet duidelijk om. Uit de scriptie blijkt dat Zwolse jongeren daar meer om vragen. Reden zou kunnen zijn, dat de Zwolse student, vaak studerend in de sociale sector van het HBO, veel behoefte heeft aan een goede persoonlijke verhouding met zijn ambtsdragers. De universitaire studenten en ook een aantal HBO-studenten in Groningen lijken vaak meer gediend met inhoudelijk goede antwoorden op hun vragen. Veel onttrekkingen vinden er onder studenten niet plaats. Iets meer onder werkende jongeren. Maar het verschijnsel dat jongeren naar de stad komen om zich direct of kort daarna te onttrekken, zoals in Zwolle, doet zich in Groningen niet voor. Ook het aantal jongeren dat een psychotherapeutische behandeling ondergaat is in de IJsselstad wellicht groter. Misschien ook een gevolg van het verschil in opleiding?

En verder zijn er natuurlijk activiteiten die in Zwolle wel en in Groningen niet of nauwelijks plaatsvinden en omgekeerd, zoals 'open maaltijden' daar en de werkgroep 'Jongeren voor jongeren' hier. De laatste werkgroep spreekt met jongeren over hun problemen met geld en kerk.

Groningen lijkt wel op Zwolle

Overeenkomsten zijn er natuurlijk ook. Over het algemeen integreren de studerende jongeren niet in de gemeente. Zij hebben hun contacten binnen de HBO-vereniging en de GSV. Op de gemeentevergadering zie je ze nauwelijks, tenzij er een publiekstrekker is. Dit is nog sterker het geval dan in 1968, toen H.E.S. Woldring zijn onderzoek onder vrijgemaakte en synodale studenten deed. Oudere en getrouwde studenten zoeken wel aansluiting.

Ook in Groningen hebben de studenten kritiek op de ouderlingen die hun vragen niet begrijpen, al lijken ze daar minder onder gebukt te gaan. Ze hebben immers hun vereniging. De kritiek op preken is er evenzeer als in Zwolle. Ook in Groningen komt het

Zelfstandig studerend... Foto: Remmelt Knigge

voor dat studenten een paar jaar na hun openbare belijdenis in de problemen komen met kerk en geloof. Vragen die een paar jaar daarvoor nog niet speelden, spelen dan wel. Wat de pastorale begeleiding van deze jongeren betreft bestaat in kerkelijk Groningen hetzelfde probleem als in kerkelijk Zwolle. Er zijn te weinig ouderlingen.

De overeenkomsten zijn hier gauw geschetst. Toch lijken ze mij zwaarder dan de verschillen. Het belangrijkste is immers, dat de student het geloof behoudt en het contact met de kerk niet verliest. Gelukkig is het overigens niet allemaal kommer en kwel in het gereformeerde studentenleven. Ook in Groningen zijn de studenten actief in het evangelisatiewerk. Als zij er niet waren gingen bepaalde projecten niet door.

Twee identieke problemen

Twee problemen vragen dus zowel in Groningen als in Zwolle de aandacht: de moeite van de integratie én de moeite van de pastorale begeleiding. Het laatste probleem wordt nog sterker, wanneer ieder die

in één van beide plaatsen woont daar ook zijn attestatie inlevert, waar Van der Wal terecht voor pleit. Hoe los je deze problemen op?

Van der Wal doet veel suggesties. Maar ze zijn naar mijn mening te algemeen voor wat de specifieke situatie van een gemeente met veel studenten betreft. De vraag of je studenten moet integreren in de gemeente waar ze tijdens hun studie lid van zijn, wordt te gemakkelijk met ja beantwoord. Argument: 'De manier waarop Zwolle-C. het kerkzijn vorm geeft, bepaalt voor een belangrijk deel het beeld dat deze jongeren zich van de kerk vormen.'

Ik vraag mij dit af. Ook de gemeente waar de jongere is opgegroeid kan haar sporen in zijn leven nalaten en de jongere begrijpt heel goed, dat Zwolle-C. geen doorsnee-gemeente is.

Vijf jaren Groningen-West met een integratie gerichte start hebben mij geleerd, dat je niet teveel energie moet steken in pogingen tot integratie. Als het lukt, is dat mooi meegenomen. Lukt het niet, dan moet je niet forceren. Het belangrijkste is, dat de student zijn God niet kwijtraakt. Als hij afgestudeerd is, kan hij zich weer meer geven aan een plaatselijke kerk. Als thuis of in de thuiskerk de basis daarvoor is gelegd, komt dat ook wel goed. Zo niet dan kan ook de gemeente uit de studentenstad daar ook niet veel aan doen.

Ik ben het met Van der Wal eens, als het om aparte ambtsdragers gaat, al zou ik mij tot studenten-ouderlingen willen beperken. Voor een studenten-predikant wil ik niet pleiten. Sommigen ontwikkelen zich als vanzelf half en half in die richting, maar behouden tegelijk het voordeel van contact met de rest van de kerk.

Maar een keus voor studenten-ouderlingen lijkt mij zinnig. Niet elke ouderling begrijpt dat de vragen van een student werkelijk vragen zijn. Daar is die ouderling niet minder om. Hij heeft weer andere capaciteiten. De kerk die terecht moeder heet, heeft verstandelijk gehandicapte, maar ook verstandelijk begaafde kinderen. De laatste categorie behoeft net zo goed zorg. En zorg is meer dan een jaarlijks beleefdheidsbezoek.

Als wij het hooggestemde integratie-ideaal wat durven los te laten én onder ogen durven te zien dat niet elke ouderling alles kan, lijden wij minder onder frustraties en komt wellicht meer energie vrij voor de eigenlijke pastorale arbeid. Die energie heeft een gemeente in een studentenstad hard nodig.

T.S. Huttenga

Ds. T.S. Huttenga is sinds 1988 predikant te Groningen-West. Adres: Mondriaanstraat 33, 9718 MJ Groningen.

Het laatste oordeel over 'de hoer'

*Haar naam is
Babylon*

over de 'hoer' in Openbaring 17
Ds. P. Groenenberg

'Van het boek *Openbaring* begrijp ik *eigenlijk* weinig. Neem nu hoofdstuk 17: wat wordt er met die beeldspraak bedoeld?'

Veel uitleggers hebben zich gebogen over de vraag wat er met 'de hoer' in Openbaring 17 bedoeld wordt. De vele antwoorden maken het voor de *bijbellezer* niet makkelijker: wie

kan nog wijs uit de vele (elkaar tegensprekende) opvattingen?

Ds. Groenenberg zet de verschillende visies met hun argumenten voor u op een rij. Zo geeft hij houvast om het beeld te begrijpen. Uiteindelijk geeft hij zijn oordeel over 'de hoer'.

*Haar naam is Babylon, over 'de hoer' in Openbaring 17, 168 pag., geb., f 26,50
Ook verkrijgbaar bij de boekhandel*

Oosterbaan & Le Cointre b.v.
Postbus 25, 4460 AA GOES
tel. 01100 - 15591

met voor het goede boek

Assendorperstraat 73
8012 DG Zwolle
Tel. 038-219802 b.g.g. 210090 Voor al uw (studie)boeken

baekhandel goedhart

WOORD EN WERELD

Zojuistverschenen:

Over het GPV en het GSEV

door J. vd. Jagt

Een bijdrage aan de discussie over het karakter van gereformeerde organisaties in een veranderende maatschappij.

Verkrijgbaar bij de boekhandelen bij Uitgeverij Woord en Wereld,
Govert Flinckstraat 38.335 1 VH Papendrecht.

Telefoon 078-159733

Werken aan verbetering

Het kerkelijk functioneren van jongeren op eigen benen is een knelpunt in onze gemeenten. Er zijn overal in het land nogal eens wat klachten over te horen. We klagen, maar wat doen we verder? Hoe proberen we greep op de zaak te krijgen?

In het vak gemeenteopbouw willen we bijdragen aan het analyseren en het zo veel mogelijk verhelpen van zulke knelpunten in de gemeente. Een studie als van Van der Wal en de constructieve reacties daarop in dit nummer leveren duidelijk winst op. Er tekenen zich langzamerhand verschillende dingen af, die we kunnen doen om te voorkomen dat jongeren op eigen benen worden tot jongeren die tussen wal en schip raken.

Vanuit drie invalshoeken wil ik in deze slotbijdrage een paar accenten zetten:

- *wie* mogen we op hun verantwoordelijkheid aanspreken?
- *wat* kan de kerk voor de zelfstandig wonende jongeren doen?
- *hoe* vertaal je de wensen in daadwerkelijke maatregelen?

Gedeelde verantwoordelijkheid

Wie is verantwoordelijk voor het kerkelijk functioneren van jongeren op eigen benen? Wij focussen altijd zo gauw op kerken als die van Zwolle. En dan praten we over tekortkomingen van ouderlingen of kerkeraden. Als er wat moet verbeteren, dan moet het vooral dáár gebeuren: de kerk moet zich schamen. De kerk moet eens iets doen.

Dat is dikwijls terecht. Wat zijn we soms onmachtig gebleken om aan jongeren een doeltreffende opvang te bieden. Wat zijn we vaak weinig creatief in die dingen. Wat zitten we vastgeroest in bekende patronen. Maar, laten we als we elkaar daarop wijzen tegelijk niet vergeten, dat wat de kerk moet doen in een veel groter geheel staat. Ze deelt de verantwoordelijkheid met velen. Het gaat ons allen aan!

Allereerst is er immers *de jongere zelf*. Je bent een heel nieuwe levensfase binnengegaan, vol veranderingen. Er wordt in allerlei opzichten veel van je gevraagd. Wat geloof en kerk betreft kan je leven wat verbrokkeld raken. De kaders en regels van thuis vallen weg. Je komt soms in een grotere of kleinere crisis terecht. De keus van je openbare geloofsbelijdenis komt vaak onder druk te staan, meer dan toen je nog thuis woonde.

Maar de eerste van wie gevraagd mag worden, dat hij de Here zoekt en dat hij zich geeft als lid van de kerk van de Here Jezus en dat hij zich inspant om

een levend lid van de gemeente te wezen, dat ben je zelf!

Dan zijn daar *de ouders*. Zij zijn verantwoordelijk. Op een andere manier dan toen hun kind nog jong was. Maar wel verantwoordelijk! Dat betekent: hulp geven bij de overstap naar het zelfstandig wonen. Zorgen voor een goede voorbereiding. Meeleven met je kind als het de deur uit is, in je dagelijkse gebeden en ook metterdaad. Weten wat zijn leefwereld is. Op de hoogte zijn van de geestelijke vragen die op hem afkomen. Er af en toe gewoon een avond heen gaan. Moeilijke punten weten te raken op een wijze manier en er dan over doorpraten.

Daar is *de vriendenkring*. Dat kunnen huisgenoten zijn in dezelfde flat. Of jaargenoten in de opleiding. Of de vrienden van de studentenvereniging of de bijbelkring. Of vrienden die je nog hebt in de thuiskerk. Of je 'verkering'. Er zijn allerlei zaken waar jongeren makkelijker met elkaar over praten dan met hun ouders. Waarin ze elkaar een prachtig stuk christelijke steun kunnen geven, maar óók elkaar geestelijk kunnen schaden en afbreken. 'Jongeren voor jongeren': een heel belangrijke lijn van verantwoordelijkheid!

En dan is er ook *de kerk*. Vooral de kerk in de woonstad waar de jongeren zijn ingeschreven. Die is verantwoordelijk: predikanten, ouderlingen, diakenen, en wie maar uit de gemeente met een jongere in aanraking komen. Je mag verwachten dat ze zich voor hem of haar inzetten: in de preken, in pastorale bezoeken, in contacten en gesprekken.

'De kerk', dat betekent in deze situatie ook: de gemeente, waar een kerkelijk verhuisde jongere vandaag komt en waar hij toch nog regelmatig op zaterdag en zondag te vinden is. De situatie van de jongeren is nu eenmaal zo, dat 'de kerk' voor hen de kerk *op meer plaatsen is*.

Je kunt daarom niet alle verantwoordelijkheid op een paar kerken afschuiven. Ook de andere gemeenten moeten hun geestelijke verantwoordelijkheid aanvaarden, hun eigen aandeel: in de preken, in voorbede, in aandacht en contact met die jongeren die niet meer in de thuiskerk staan ingeschreven, maar daar nog wel telkens te gast zijn. Met het afgeven van de attestatie ben je niet ineens van elkaar af!

Nog een andere verantwoordelijke partij zou ik willen noemen. Waar honderden jongeren in Zwolle studeren aan een gereformeerde *HBO-opleiding*, mag je dáár ook iets van verwachten. Dat er een godvrezend klimaat heerst, enthousiasme voor het goede leven met God, open bespreking van vragen en kritiek en tegelijk een positieve en loyale instel-

ling tegenover de kerk.

Er is aan het GHBO ongetwijfeld veel know how over jongeren, hun vragen, hun ontwikkeling, hun behoeften. Het is mooi als die kennis en ervaring ook in kerkelijk werk kan worden binnengebracht en benut.

Zo overzien we een heel complex van verantwoordelijkheden. Wie wil praten over het kerkelijk functioneren van jongeren, moet niet alleen focussen op kerken als Zwolle-Centrum en wat daar soms mis gaat. Maar die moet naar veel méér kanten kijken. Er zijn allerlei niveaus en kringen waar de geestelijke opbouw van onze jongeren plaatsvindt. We zijn *met z'n allen* verantwoordelijk!

En als we elkaar op ieders verantwoordelijkheid aanspreken, dan doen we dat niet in een activistische kramphouding. De belangrijkste 'Verantwoordelijke' mag niet ongenoemd blijven. *Godzelf* heeft zich voor onze jongeren verantwoordelijk gesteld. Vader, Zoon en Heilige Geest hebben beloofd het gelovig en kerkelijk functioneren van onze jongeren te dragen, te reinigen en te stuwen. Alle gemeente-opbouw met hoeveel knelpunten ook staat in het teken van Gods beloften. Hij is present! Ook tussen wal en schip.

Wat doet de kerk voor de jongeren?

Er zijn voor de geestelijke opbouw van onze jongeren méér verantwoordelijke partijen dan alleen 'de kerk'. Maar in dit themanummer gaat het vooral over het aandeel van de kerk. Wat zou de kerk voor de zelfstandig wonende jongeren moeten doen? Ik noem een paar punten.

1. *Hetzelfde doen als voor anderen.* De kerk doet voor jongeren allereerst en vooral precies hetzelfde als ze voor anderen doet. En die jongeren hebben voor het grootste deel ook precies hetzelfde nodig als andere kerkmensen: goede prediking, goed pastoraat, goede toerusting. Er moet best ook eens iets apart met de jongeren worden gedaan. Maar we moeten hun 'apartheid' niet overdrijven: de meeste activiteiten delen ze gewoon met de rest van de gemeente.

2. *Over jongeren niet alleen maar zorg en vrees hebben.* Al te veel praten we over jongeren op een manier alsof het heel gevaarlijk is om jong te zijn en alsof vooral onder hen de kerkverlating zo maar kan toeslaan. Volgens mij valt er over onze jongeren óók nog heel wat goeds te vertellen. Het ziet er bij hen niet per definitie slechter uit dan bij hun vaders en moeders. Wat er bijvoorbeeld aan ongeïnteresseerdheid en nalatigheid is, komt net zo goed bij ouderen voor. Maar er is onder hen ook heel wat hartelijk en oprecht geloof! Zijn we daar wel voldoende blij mee?

3. *Niet alleen maar schade voorkomen.* Als er over maatregelen voor jongeren-zorg wordt gepraat, gaat dat vaak vooral onder het motto 'laat ze niet tussen wal en schip terechtkomen'. Maar het negatieve 'ongelukken voorkomen' is toch niet het enige? De kerken moeten zich niet alleen inspannen om (negatief) te voorkomen, dat jongeren in die kritieke fase van hun leven geloof en kerk kwijtraken, maar ook (positief) dat ze in die jaren zo goed mogelijk worden opgebouwd. Dat het vruchtbare en leerzame jaren van bezinning, studie en rijping worden.

4. *De realiteit van de doorgangsfase honoreren.* De jongeren waar we hier over praten verkeren in een bijzondere situatie. De OV-kaart maakt hen tot een mobiele brigade. In de stad van hun studie of eerste werkkring zijn ze maar voor pakweg een jaar of vier. Meestal hebben ze al een overvloed van contacten met leeftijdgenoten in bv. GHBO en/of studentenkring.

Daar past het niet bij, dat ze helemaal in de gemeente waar ze wonen zouden moeten integreren en aan alle gewone 'gemeente-dingen' mee zouden doen. Dan moet je dat ook niet als ideaal stellen en min of meer als plicht opleggen. Je moet niet werken met een irreële integratie-eis, zo wordt terecht door een paar auteurs in dit nummer benadrukt.

Je mag verwachten dat de jongeren van harte geloven en dat geloof ook in praktijk brengen. Je kunt vragen, dat ze goede, levende leden van de gemeente zijn. Maar je moet daarbij niet alles afmeten aan het meedoen aan de gewone activiteiten van de stadsgemeente. 'De gemeente' is voor hen ook: de thuiskerk, de ouders van henzelf en van hun vriendin, de kring van gelovige vrienden, de huisgenoten op hun flat. Als je met een gereformeerde mede-student praat, dan ontmoet je óók 'iemand uit de gemeente'!

5. *Speciale aandacht geven aan goede toerusting.* Uit verschillende bijdragen komt met nadruk naar voren, dat de kerk er goed aan zou doen als ze meer werk maakte van het in kleine groepen toerusten van mensen ná hun openbare geloofsbelijdenis. Jongeren op eigen benen verkeren in een situatie waarin gedurende een jaar of vijf veel keuzes en overtuigingen van daarvóór onder druk komen te staan.

Laten de kerken daarop inspelen. Goede preken en vruchtbare huisbezoeken kunnen veel betekenen. Maar laat het daarbij niet blijven. Er zou nader moeten worden gepeild, wat de specifieke vragen en spanningsvelden bij de jongeren zijn. In nauw overleg met hen zouden vervolgens lijnen voor verdere vorming kunnen worden uitgezet. Lukt het om daar de kernvragen en problemen van deze moderne tijd

constructief met jongeren te bespreken, dan kan dat een voorbeeld- en oefen-functie hebben voor andere gemeenten.

Dat dient ook nog een verder gelegen doel. Je mag er naar streven, dat jongeren in bijv. een Zwolse 'tussenfase' niet alleen maar negatief voor een breuk met de kerk bewaard blijven. Wat zou het goed zijn als er méér kon gebeuren: positief kader kweken, dat straks in de kerken van de Here Christus overal meehelpt de opbouw te dienen. Zwolle en Groningen moeten voor jongeren geen moeras zijn. Liever door Gods genade een kweekvijver!

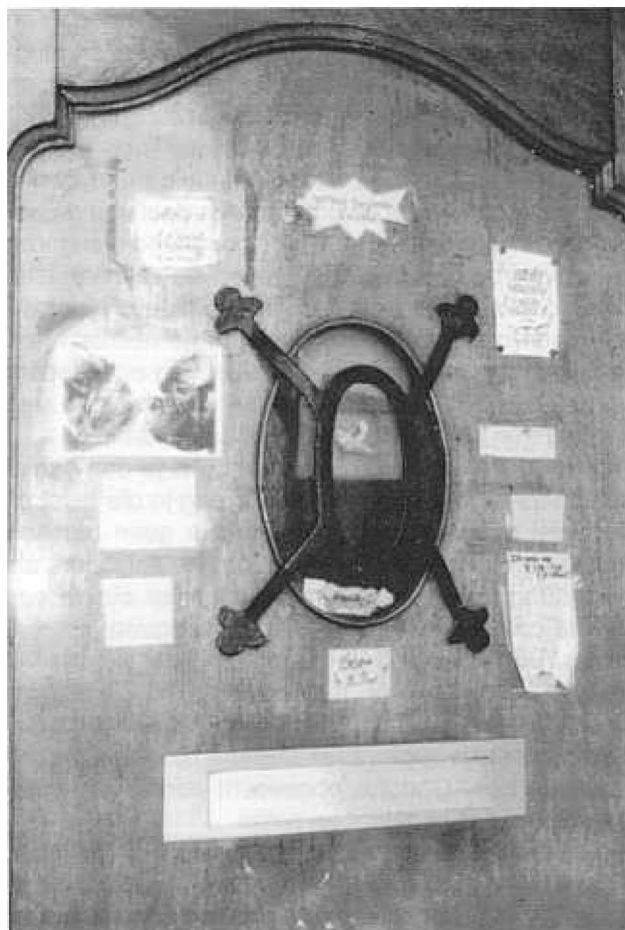
Daadwerkelijke maatregelen

Met een praktijk-onderzoek als in Zwolle *willen* we wat. Een situatie en knelpunten in kaart brengen. Maar ook: wegen voor de toekomst zoeken. Dingen in beweging brengen. Impulsen geven om aan manco's en lacunes te werken. Ik stip nog even een paar concrete maatregelen aan.

1. *Attestatie-beleid.* Waar moeten jongeren lid van de kerk zijn? Kerkrecht en gemeenteopbouw sluiten hier exact op elkaar aan: je moet om allerlei redenen lid van de gemeente zijn *daar waar je doorde-weekse leven zich afspeelt*. Dat geldt zelfs, als je iedere zondag bij je ouders of je vriendin doorbrengt. Wordt dat voor kerken als Zwolle-C. niet onwerkbaar? Dat hangt ervan af. Als je wel alle jongeren erop aanspreekt, dat ze lid moeten worden in Zwolle, maar je neemt vervolgens geen maatregelen om hen op te vangen, dan zal er veel mis gaan. Ook moet er ruimte worden gegeven aan alle betrokkenen (de jongeren, hun ouders, de gemeente) om naar een nieuwe situatie toe te groeien. Maar bij goede voorbereiding en verstandige en rustige doorvoering kan zo'n attestatiebeleid nog veel geestelijke winst opleveren.

2. *Financiële aspecten.* Wie draagt de kosten van de kerkelijke zorg, wanneer 30% of meer van de gemeenteleden uit weinig of niet betalende jongeren bestaat? Mijns inziens mogen we daar wel eerst de jongeren zelf en ook hun ouders op aanspreken. Doen zij wel wat ze kunnen? Maar vervolgens is dit de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de kerken.

Het lijkt me volkomen billijk, wanneer enkele kerken in het land zoals bv. Zwolle-C. door de zusterkerken financieel worden gesteund in de geschetste situatie. Als het om een geestelijk, een pastoraal belang gaat, dan mogen er omwille van het geld toch geen 'gaten' vallen?! Plat gezegd: zouden goede maatregelen om het 'dooie geld' moeten overgaan? Een bijdrage uit het kerkverband is hier net zo goed op z'n plaats als voor het werk onder doven en slecht-

Een studentenadres... Foto: Rammelt Knigge

horenden of voor (zoals we jarenlang gehad hebben) het kerkwerk in de IJsselmeerpolders.

3. *Wijkindeling.* Mag je een wijkindeling in straten (geografisch) voor een deel van de gemeente wel vervangen door een wijkindeling in (jongeren)groepen (situatie-gebonden)?

Een wijkindeling geeft aan, welke ambtsdragers voor wie verantwoordelijk zijn. We moeten daar geen heilige vorm van maken. Het is een *instrument*, een *middel*, geen korset, geen doel in zichzelf. Er staat ook bv. nergens in de kerkorde dat er een wijkindeling moet zijn, laat staan dat die alleen maar geografisch zou mogen wezen.

Het middel van de wijkindeling moet het *doel* dienen: goede geestelijke zorg en opbouw in het geloof. In een situatie als die in Zwolle kan dat het beste op de manier die Van der Wal heeft geadviseerd: a. jongeren dezelfde ambtsdragers laten houden ook als ze naar een andere stadswijk verhuizen; b. wel een koppeling aanbrengen tussen de jongerenwijk en een 'gewone gezins-wijk'. Zoiets is gezond beleid voor een niet-alledaagse situatie.

4. *Jongeren-ambtsdragers.* Moeten we de kant op van aparte jeugd-ouderlingen en jeugd-predikanten?

Bij menigeen bestaan daartegen weerstanden. Men vreest een overaccent op de eigenheid van 'de jeugd' in de kerk. Ze worden zo makkelijk tot een eigen groep, die 'apart' moet worden bediend.

Die vrees is niet geheel ten onrechte. Toch moeten we er ons dunkt me niet door laten leiden. In Zwolle kan men er voor kiezen om aan een deel van de ouderlingen alleen maar zelfstandig wonende jongeren toe te vertrouwen. Daarmee geven we aan een leeftijdsgroep in de kerk niet een aparte plaats, maar we stemmen onze taakverdeling in de gemeente af op de bijzondere situatie van een deel van onze leden, nl. dat het jongeren zijn die veel verhuizen en een aantal jaren een heel mobiel bestaan leiden.

Dat doen we wel vaker in de kerk. Als je een aantal schippers in je gemeente hebt, breng je die liefst bij één stel ouderlingen onder, en dan geen mensen met watervrees. Dat doe je niet om die schippers als een categorie apart te zetten, maar ze zijn al een aparte categorie en daar moet *je* adequaat op reageren. De kerk werkt dus voor 'mobiele' en moeilijk bereikbare leden met 'mobiele' herders of 'aangepaste' herders daar waar het nodig is. Zo'n taakverdeling moet de grote zaak dienen: dat mensen namens de Here Christus opgezocht worden en opgebouwd worden in geloof en liefde.

Intussen lijkt het me niet nodig en ook niet gewenst, dat we voor dit stuk werk een nieuw instituut 'jeugd-ouderling' of 'jongeren-predikant' creëren, compleet met aparte instructies, verkiezingen, naamgeving en dergelijke. Je vormt terwille van de goede voortgang van het werk een aantal jongeren-wijken. Je koppelt daar ambtsdragers aan, rekening houdend met hun capaciteiten en mogelijkheden.

Deze mensen gaan gewoon in hun wijk aan het werk. Ze kunnen zich specialiseren in de taken en thema's die voor die wijk van belang zijn. In de prak-

tijk en feitelijk worden ze tot op zekere hoogte wel 'jongeren-ambtsdrager'. Maar daarmee worden ze niet principieel een aparte categorie: ze blijven gemeente-ouderling of -predikant of -diaken.

5. Landelijk beraad. Er is in ons land een niet zo groot aantal kerken, waar men op veel grotere schaal dan elders met het fenomeen van jongeren op eigen benen te maken krijgt. Ik denk o.a. aan de verschillende universiteits- en hogeschool-steden, inclusief ons eigen Kampen. Waarom hebben we al jaren een 'contactcommissie garnizoenskerken' en nog nooit een contactorgaan voor 'studenten-kerken'?

Kunnen afgevaardigden van de kerkeraden niet in een 'platform' de koppen eens bij elkaar steken om zich samen te bezinnen op hun taken en mogelijkheden op dit speciale terrein?

Tenslotte

Sommige mensen zijn somber gestemd over de mogelijkheden om in de Gereformeerde Kerken bepaalde zaken op een nieuwe manier aan te pakken. Zelf denk ik daar beslist anders over.

Ik kom heel veel, ook oudere, mensen tegen die niet voor het eerste het beste nieuwe ideeetje in beweging komen, maar die als het er op aan komt zeker voor een nieuwe aanpak in het gemeentewerk te vinden zijn. Als het maar goed doordacht is, overtuigend een geestelijk belang dient en op een verstandige manier wordt gepresenteerd.

De zorg voor jongeren in de kerk verdient ons aller inzet. God geve dat mee daardoor onze jongeren van harte mee zullen blijven varen in het schip van de kerk!

M. te Velde

WANNEER U MEER TOEHOORDERS HEBT DAN DIE AANWEZIG ZIJN

Presentaties, inleidingen,
voordrachten, preken,
uitvoeringen, seminars...
Maak gebruik van de
audio copyservice van
Evoband.

- duplicaat geluidscassettes
in elk gewenst aantal

- levering onbespeelde
cassettes
- verkoop duplicer- en
opnameapparatuur
- ook mobiele copyservice

EVOBAND
AUDIOSERVICES

Postbus 58.3890 BD Zeewolde
Tel: 03242-2134. Fax: 03242-5317